

Protokoll fört vid pleniföredragning

Näringsavdelningen
Fiskeribyran, N30

Närvarande	Frånvarande	Justerat
CG - RN - VT - CA - FK - JE	WV	Omedelbart
Ordförande	Föredragande	Protokollförare
Lantråd Camilla Gunell	Minister Fredrik Karlström	Byråchef Jenny Eklund-Melander

---

Ärende/Dnr/Exp.	Beslut
-----------------	--------

Nr 1

Kommissionens godkännande av Finlands operativa program
inom ramen för Europeiska havs- och fiskerifonden
ÅLR 2015/8014

Jord- och skogsbruksministeriet översände den 8.7.2015 den officiella svenskspråkiga versionen av Finlands operativa program för Europeiska havs- och fiskerifonden för perioden 2014-2020, 2014FI14MFOP001; C(2015)2065.

Beslöts anteckna programmet för kännedom.

Nr 2

Det åländska genomförandet av Finlands operativa program
inom ramen för Europeiska havs- och fiskerifonden.
ÅLR 2015/8752

Beslöts fastställa det åländska genomförandet av Finlands operativa program inom ramen för Europaparlamentets och rådets förordning om Europeiska havs- och fiskerifonden (EU) nr 508/2014, enligt **bilaga 1, N3015P01**.

Dessa genomförandebestämmelserna ska tillämpas på samtliga ansökningar om stöd som medfinansieras genom Europeiska havs- och fiskerifonden, även för de ansökningar som finns registrerade hos landskapsregeringen vid beslutsdatumet för dessa bestämmelser.

Det åländska genomförandet av Finlands operativa program för fiskerinäringen 2014-2020

Fastställt 20.8.2015, ÅLR 2015/8752

Innehåll

.....	1
1. Utarbetandet av det operativa programmet	4
1.1. Bakgrund	4
1.2. Implementering av programmet	4
1.3. Programmets finansieringsram	5
1.4. Beskrivning av förhandsutvärderingen.....	5
2. Nulägesbeskrivning	6
2.1. Fiskerinäringen	6
2.1.1. Beredning och handel.....	6
2.1.2. Vattenbruk	7
2.1.3. Yrkes- och binäringsfiske.....	11
2.1.4. Beståndstatus för de viktigaste arterna	12
2.1.5. Fisketurismen	14
2.1.6. Fiskevård	14
2.2. Vattenmiljö	15
2.2.1. Allmän beskrivning av vattenförvaltningsområdet, Ålands avrinningsdistrikt.....	15
2.2.2. Vattenkvalitet i kustvattnen.....	16
2.2.3. Belastningskällor	17
2.2.4. Skyddsvärda områden	18
3. Kontextindikatorer för beskrivning av situationen vid programperiodens början	20
4. SWOT-analys	21
4.1. SWOT-analys för Unionsprioritering 1	21
4.2. SWOT-analys för Unionsprioritering 2	22
2.2. SWOT-analys för unionsprioritering 3	24
2.3. SWOT-analys för unionsprioritering 4.....	25
2.4. SWOT-analys för unionsprioritering 5.....	26
2.5. SWOT-analys för unionsprioritering 6.....	26
2.6. Sammanfattning av SWOT-analysen	27
2.7. SWOT-analysens överensstämmelse med arbetet att uppnå en god miljöstatus genom implementering av ramdirektivet om en marin strategi	31
5. Behovsidentifiering	32
5.1. Identifierade behov för varje unionsprioritering	32
5.2. Specifika behov gällande sysselsättning, miljö, begränsning av och anpassning till klimatförändringar samt främjande av innovation	34
6. Beskrivning av strategin.....	36

6.1.	Programmets övergripande mål och strategier	36
6.2.	Strategi för lokalt ledd utveckling	38
6.3.	Unionsprioriteringar/Specifika målsättningar och resultatindikatorer	39
7.	Programmets åtgärder	39
7.1.	Finansieringsfördelningen per stödåtgärd	39
7.2.	Beskrivning av åtgärder som kan stödjas	39
	UNIONSPRIORITERING 1 – Främjande av ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat fiske	40
	UNIONSPRIORITERING 2 – Främjande av ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat vattenbruk.....	48
	UNIONSPRIORITERING 3 – Fiskerikontroll och -övervakning	52
	UNIONSPRIORITERING 4 – Ökning av sysselsättningen och den territoriella sammanhållningen.....	53
	Lämplighetskriterium för att välja fiskeområden.....	54
	Kriterier vid val av lokala aktionsgrupper.....	54
	Beskrivning av kriterier för att välja lokala utvecklingsstrategier	55
	UNIONSPRIORITERING 5 – Främjande av saluföring och beredning	55
	UNIONSPRIORITERING 6 – Främjande av den integrerade havspolitikens genomförande.....	57
7.3.	Utfallsindikatorer.....	58
8.	Programmets bidrag till EU2020 strategin samt komplementaritet med andra fonder....	58
9.	Utvärderingsplan	60

1. Utarbetandet av det operativa programmet

1.1. Bakgrund

Ålands landskapsregering anordnade i maj 2012 ett öppet seminarium för att presentera grunddragen i EU 2020 strategin och det föreslagna nya regelverket för perioden 2014-2020. Även erfarenheter från programperioden 2007-2013 samt trender inom den åländska samhällsekonomin presenterades. Seminariet behandlade samtliga fyra operativa program där landskapsregeringen under perioden 2007-2013 varit med och förvaltat gemenskapens medel (Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf), Europeiska socialfonden (ESF), Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF) samt Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling (EJFLU)).

För utarbetandet av program för perioden 2014-2020 tillsatte landskapsregeringen i augusti 2012 en gemensam strategigrupp med ansvar för koordineringen av fyra fonder och sex fondspecifika substansarbetsgrupper. Partnerskapet erbjöds genom ett öppet förfarande (brev 21.6.2012) föreslå medlemmar till arbetsgrupperna.

Strategiarbetsgruppens uppdrag var att formulera generella övergripande målsättningar för respektive program samt för programmen gemensamt på basen av de fondspecifika arbetsgruppernas SWOT-analyser, behovsbeskrivningar och förslag till genomförandestrategier. Strategigruppen ansvarade även för prioriteringsfrågor och avgränsningsfrågor samt för fördelningen av programmets ekonomiska medel i syfte att säkerställa en balanserad tilldelning så att de formulerade målen kan nås.

För EHFF-programmet tillsattes två substansarbetsgrupper ”Hållbart, konkurrenskraftigt fiske och vattenbruk” och ”Landsbygds- och kustutveckling”. Den senare gruppen arbetade även utgående från en unionsprioritering inom jordbruksfonden. I substansarbetsgrupperna har ingått representanter för den administrerande myndigheten, miljömyndigheten, näringslivets organisationer och tredje sektorn. Inom ramen för programarbetet har arbetsgrupperna haft möten och höranden med representanter för olika målgrupper.

Sammansättning av det lokala partnerskapet

Partnerskapet har involverat en rad organisationer och flera avdelningar inom landskapsregeringen. Sammansättningen i strategigruppen har bestått av ledamöterna (ministrarna) i landskapsregeringen med ansvar för bl.a. näringslivsfrågor, finansförvaltning, utbildnings- och kulturfrågor, energi- och miljöfrågor samt representanter för den politiska oppositionen, Jämställdhetsenheten för landskapsregeringen, Ålands Natur och Miljö r.f., Ålands fredsinstitut, Ålands kommunförbund, Ålands Näringsliv r.f., Högskolan på Åland, Ålands Gymnasium, Ålands Fiskare r.f., Ålands Fiskodlarförening r.f., FFC:s lokalorganisation r.f. på Åland, Ålands Producentförbund r.f. och Leader Åland r.f.

Representanter i arbetsgrupperna för förberedelse av det nya operativa programmet inom ramen för europeiska havs- och fiskerifonden har utgjorts av representanter för näringen, bl a yrkesfiskarnas och fiskodlarnas branschorganisation, fiskeri- och miljömyndigheter liksom tredje sektorn.

1.2. Implementering av programmet

I enlighet med Europaparlamentets och rådets förordning (EU) Nr 508/2014 om Europeiska havs- och fiskerifonden tillåts endast ett operativt program per land. Således gäller Finlands operativa program för Europeiska havs- och fiskerifonden för perioden 2014-2020, 2014FI14MFOP001; C(2015)2065 även på Åland. Program har godkänts av Europeiska

kommissionen under våren 2015. Detta dokument med åländska genomförandebestämmelser av Finlands operativa program utgör en mer detaljerad beskrivning av situationen på Åland och hur programmet ska förverkligas på Åland.

Eftersom landskapet Åland, i enlighet med självstyrelselagen (1991:71) för Åland, har behörighet i frågor som fiske, styrning av fiskerinäringen samt natur- och miljövård ska Finland och landskapet Åland således samråda om programmets innehåll. Ålands landskapsregering ansvarar för programmets förvaltning och verkställighet på Åland. På motsvarande sätt som under programperioden 2007-2013 kommer Ålands landskapsregering att utgöra en regional förvaltningsmyndighet och ett regionalt attesterande organ. Landskapsrevisionen kommer att utgöra en regional revisionsmyndighet. Dessa myndigheters roll i programgenomförandet kommer att specificeras i det förvaltnings- och kontrollsystem som ska fastställas för programmet. Ett avtal upprättas mellan Jord- och skogsbruksministeriet och Ålands landskapsregering rörande förvaltning och genomförande av programmet samt fördelningen av fondmedel.

Ålands landskapsregering kommer att finnas representerat i programmets övervakningskommitté samt i den styrgrupp för utvärdering som tillsätts för programmet.

1.3. Programmets finansieringsram

En nyhet för programperioden 2014-2020 är att flera av unionens finansieringsinstrument för havs- och fiskeripolitiken har sammanfogats i en fond. Således omfattar havs- och fiskerifonden, förutom stöd för utveckling av fiskerinäringen, även stöd för datainsamling, kontroll och övervakning inom yrkesfisket liksom stöd för implementering av den integrerade havspolitikerna.

Liksom under tidigare programperioder tilldelas Åland 8,62 %, vilket är 3 400 000 euro, av Finlands EU-medel för stöd till fiskerinäringen. För åtgärder inom den integrerade havspolitikerna erhåller landskapet 8,62 %, vilket är 380 000 euro, och för övervakning och kontroll tilldelas landskapet högst 500 000 euro. Programmets totala EU-finansiering är således 4 280 000 euro och landskapets medfinansiering kommer att uppgå till 6 085 000 euro. En detaljerad beskrivning av fördelningen av dessa medel mellan olika åtgärder återfinns under avsnitt 7.

1.4. Beskrivning av förhandsutvärderingen

I enlighet med regelverken för EU-fonderna har arbetsprocessen inkluderat ett kontinuerligt samarbete med de anlitade förhandsutvärderarna, Ålands statistik och utredningsbyrå (ÅSUB) samt Kontigo Ab, som har ansvarat för miljökonsekvensbedömningen. Utvärderingen för programmet inom ramen för EHFF-fonden skiljer sig från de övriga åländska programmen eftersom Åland inte förvaltar ett eget program inom ramen för denna fond. Det dokument som utvärderarna granskar kommer således inte att sändas till kommissionen för godkännande utan istället fastställas som en beskrivning av och principer för genomförandet av det riksomfattande programmet på Åland.

Samarbetet med utvärderarna inleddes med ett första möte, i vilket deltog samtliga arbetsgrupper som ansvarar för utarbetandet av de åländska programmen för perioden 2014-2020. De två arbetsgrupperna med ansvar för de områden som rör EHFF-fonden deltog således i detta möte. Utvärderarna har även hållit ett seminarium om programmets interventionslogik för arbetsgrupperna och lämnat kommentarer rörande programmets interventionslogik till grupperna. Dessutom har flertalet möten hållits mellan utvärderarna och de programansvariga och utvärderarnas kommentarer har beaktats i programtexten.

2. Nulägesbeskrivning

Inför utarbetandet av samtliga åländska program för perioden 2014-2020 gjordes en gemensam, programöverskridande nulägesanalys över situationen i det åländska samhället. Analysen omfattar avsnitt som beskriver programregionen Åland, sysselsättningsituationen på Åland, utbildning, ekonomi, befolkningsstruktur, miljö och klimat, lantbruk, skogsbruk och fiskerinäring. Endast de delar som rör fiskerinäringen samt vissa delar av miljöavsnittet inkluderas i detta dokument. Om inget annat nämns är den statistik som redovisas från år 2013 eftersom det året utgör ett så kallat referensår för situationen före programmets inledning.

2.1. Fiskerinäringen

I och med den åländska självstyrelsen har Åland behörighet i frågor som rör fiske och styrning av fiskerinäringen. Den åländska fiskerinäringen utgörs av yrkes- och binäringsfiske, vattenbruk samt beredning och handel. Under de senaste 20 åren har fisket genomgått en kraftig omstrukturering och utgörs i dag i huvudsak av ett småskaligt kust- och skärgårdsfiske av sötvattenarter samt ett begränsat havsfiske.

Totalt sysselsätter näringen ca 450 personer och uppskattningsvis lika många indirekt. Denna siffra inkluderar samtliga registrerade fiskare, det vill säga även de som arbetar med fisket som bisyssla. Årsomsättningen inom näringen uppgår till 80 miljoner euro, varav yrkesfisket omsätter ca 2 miljoner euro (3 procent), vattenbruket ca 25 miljoner euro (31 procent)¹ samt förädlingen och handeln ca 53 miljoner euro (66 procent).² Till fiskerinäringen kan även fisketurismen räknas, men den är dock inte inkluderad som en del av EU:s gemensamma fiskeripolitik.

Speciellt viktig är fiskerinäringen i glesbygd och skärgård. Där är det ofta svårt att hitta alternativa eller ersättande utkomstmöjligheter.

Ålänningarna har en lång tradition av aktivt husbehovsfiske och enligt det finländska Vilt- och fiskeriforskningsinstitutets (nuvarande Naturresursinstitutet) utredning om fritidsfiske år 2010³ så är antalet ålänningar som bedriver fritidsfiske 9 000 eller 33 procent av befolkningen (med en felmarginal på 2 000 personer). Statistik över fritidsfisket används, tillsammans med statistik från yrkesfisket, vid uppföljning av fiskets utveckling och för att bedöma fiskresursernas situation. Målsättningen är att genom en hållbar förvaltning främja ett optimalt nyttjande av dessa resurser för alla intressenter, såväl yrkes- som fritidsorienterade.

Tillförlitlig statistik saknas för vissa delar av den åländska fiskenäringen eftersom branschen i offentlig statistik ofta sammanfogas med jord- och skogsbruk. Detta gäller speciellt handel och förädling. Även för fisketurismen är statistiken bristfällig. Beträffande de statistiska uppgifterna är gränsdragningen tidvis även oklar mellan partihandel, förädlingsverksamhet och vattenbruksföretag.

2.1.1. Beredning och handel

Inom landskapet finns det ett medelstort och fyra små företag som bedriver partihandel med och i viss mån förädling av fisk. Därtill finns det tre företag som köper och säljer fisk oförädlad samt ett företag som förädlar importerad råvara. Dessutom finns det ett tiotal

¹ Detta är värdet av den producerade fisken, på Åland odlad och slaktad.

² Landskapsregeringens register över fiskerinäringen 2013.

³ Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet, fritidsfiske 2010, Finlands officiella statistik: jord- och skogsbruk samt fiske, 7/2011.

yrkesfiskare som bedriver egen småskalig förädling för försäljning på den lokala åländska marknaden samt vid olika större marknadsarrangemang i Finland. Totalt sysselsätter företagen på årsbasis 69 personer, 18 kvinnor och 51 män. Därutöver finns 29 personer sysselsatta inom den beredning och handel som sker direkt av vattenbruksföretagen. En stor del av den åländska fisken säljs som rund eller rensad främst till övriga delar av Finland. Importen av fisk till Åland uppgår till 8 290 ton (år 2013) – varav merparten är odlad fisk som säljs vidare ut från Åland. Fiskhandels- och förädlingsverksamheten är i huvudsak inriktad på den finländska marknaden men även export av främst förädlade produkter förekommer i mindre omfattning, till Sverige, Baltikum och i mindre grad Europa. Situationen inom denna sektor har varit relativt stabil och med god lönsamhet. Den odlade fisken utgör i hög grad ryggraden för handel- och förädlingssektorn. Detaljerade uppgifter om partihandeln med och förädlingen av fisk inom landskapet är bristfällig bland annat i avseende på importerad råvara, förädlingsgrad och förädlingsvärde. Branschens årsomsättning uppgår till ca 53 miljoner euro. Uppgifter om mängden fisk som säljs för konsumtion inom Åland saknas, men utgående från medeltalet för hela landet på ca 30 kg fisk/person (rund) är det högst ca 800 ton.

Restprodukter från förädlingsindustrin (slaktavfall och foderfisk) uppgår till 500-600 ton/år.⁴ Detta säljs förnärvarande som foder till pälsdjursindustrin, men vid ett vattenbruksföretag produceras biodiesel av slaktavfall, ca 4,5 ton per månad.⁵

2.1.2. Vattenbruk

Vattenbruk har bedrivits på Åland sedan slutet av 1970-talet och domineras helt av odling av matfisk i nätkassar i havet. Den första kommersiella regnbågsodlingen etablerades 1975. Fiskodlingarna expanderade snabbt i den åländska skärgården under 1980-talet, och var då lokaliserade i innerskärgården. Produktionen har uteslutande utgjorts av regnbåge, men under det senaste decenniet har även siken utvecklats som odlingsart och de senaste åren har även en mindre mängd havsöring producerats. Statistik för mängd och värde för år 2013 ses i Tabell 1. År 2013 omsatte vattenbruket 24,73 miljoner euro, varav skärgårdsföretagens omsättning utgjorde 92 procent.

Tabell 1 Tabell över odlade arter och deras omsättning på Åland under år 2013. (LR, Fiskeribrån)

Årsstatistik 2013, Fiskodling			
Art	Slaktvikt, ton	Euro/kg	Värde, euro
Regnbåge	4659	3,79	17 657 610
Sik	375	7,30	2 737 500
Havsöring	90	7,72	694 890
Totalt fisk	5124		21 090 000
Rom, regnbåge	234	15,56	3 640 000
Totalt värde			24 730 000

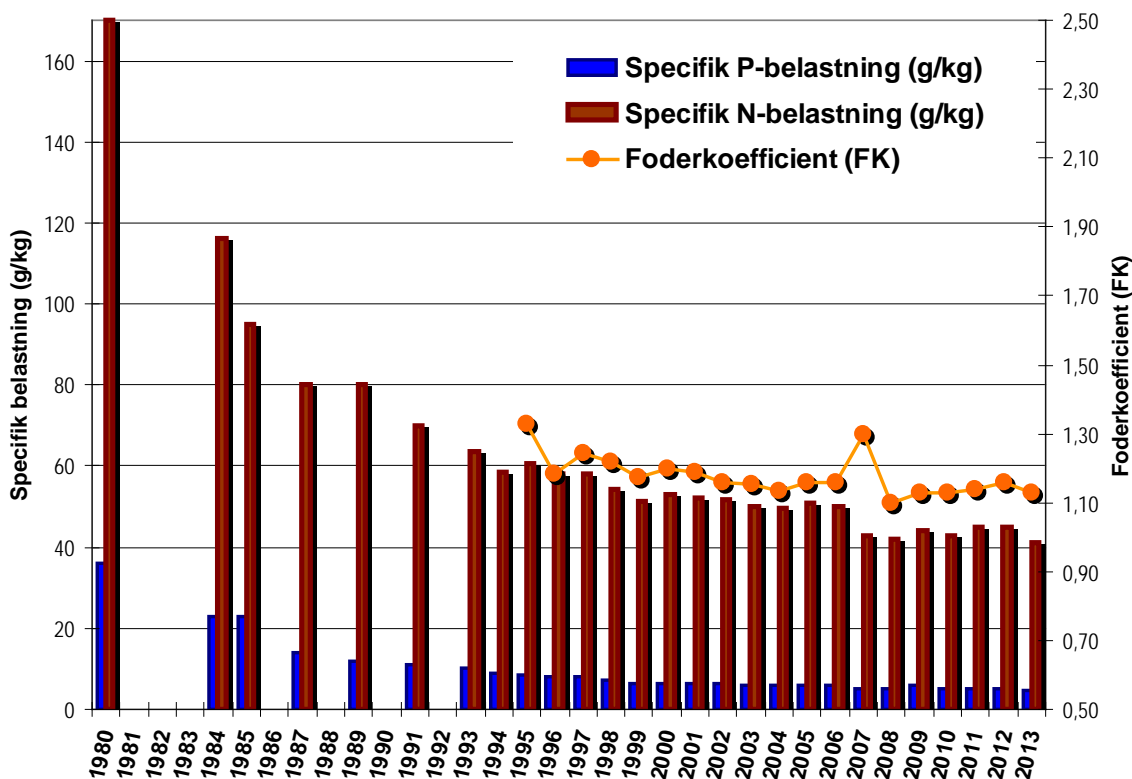
Konkurrensen inom vattenbruket är hög då man verkar på en internationell marknad. Vattenbruket producerar hälsosam mat med en förhållandevis liten klimatpåverkan samt skapar jobb och tillväxt i glesbygd, inte minst i skärgård. Vattenbruket påverkar vattenmiljön genom fodrets kväve- och fosforinnehåll. Fodersammansättning och -teknik har dock

⁴ Timo Vetriö, VD, Chipsters Ab, oktober 2012.

⁵ Sixten Sjöblom, Storfjärdens Fisk Ab, oktober 2012.

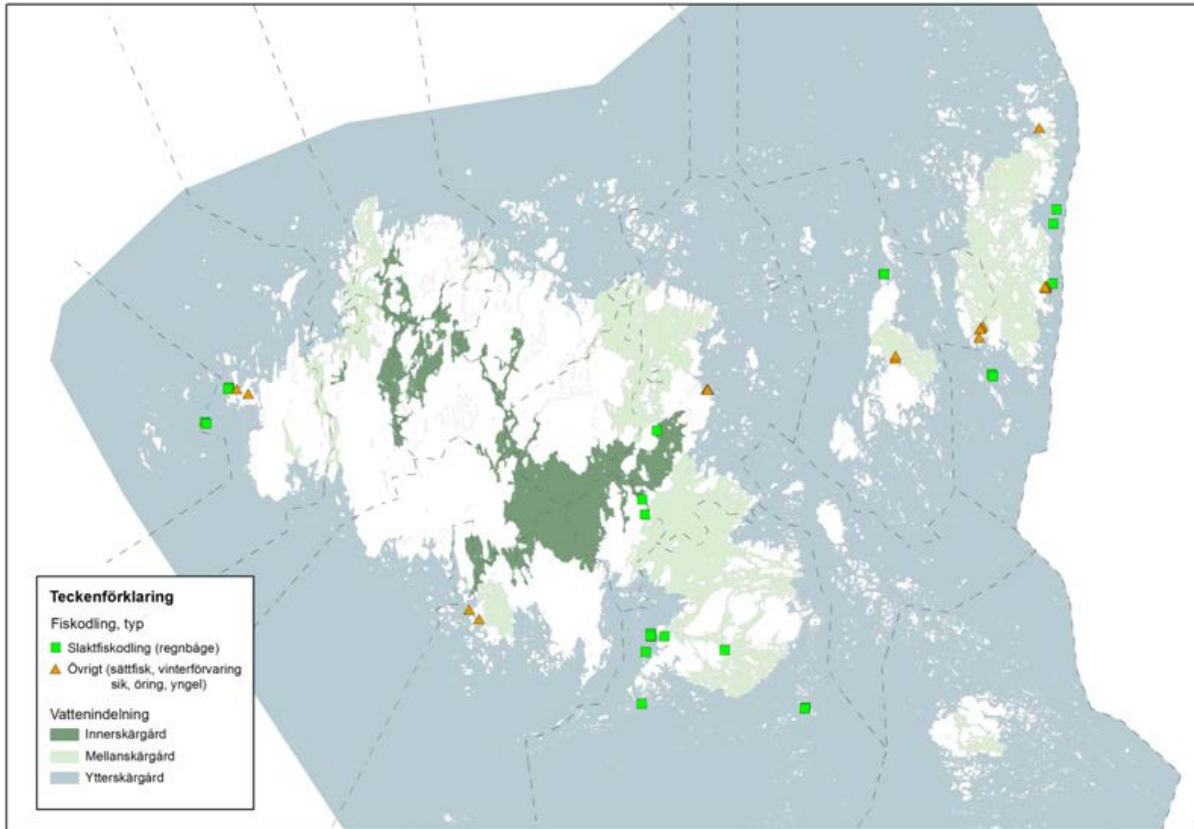

förbättrats, vilket har medfört att den specifika belastningen (gram kväve och fosfor/odlad mängd) har sjunkit betydligt (*Figur 1*).

Figur 1. Utvecklingen av specifik fosfor- och kvävebelastning (1980-2011) samt foderkoefficient (1995-2011) hos fiskodlingen på Åland. Tack vare bättre fodersammansättning och foderteknik har belastningen och foderkoefficienten minskat.

Östersjön är ett känsligt innanhav och förutsättningarna för nyetableringar av vattenbruk i form av kassodling är därmed begränsade. Den tekniska utvecklingen inom fiskodlingen har avancerat både med avseende på kassornas utformning samt odlingstekniken. Denna tekniska utveckling har bland annat lett till att odlingar inte längre behöver vara lokaliserade i de inre kustområdena där lugna förhållanden råder, utan de klarar av hårdare väder längre utomskärs. I ytterskärgården är både fisktillväxtperspektivet och miljöperspektivet bättre. Lagstiftning för att styra lokalisering av odlingarna till lämpliga platser finns. Tillämpningen av lagen har styrt odlingsplatserna längre ut i ytterskärgården och lett till en hopslagning av odlingsenheter (*Figur 2*).

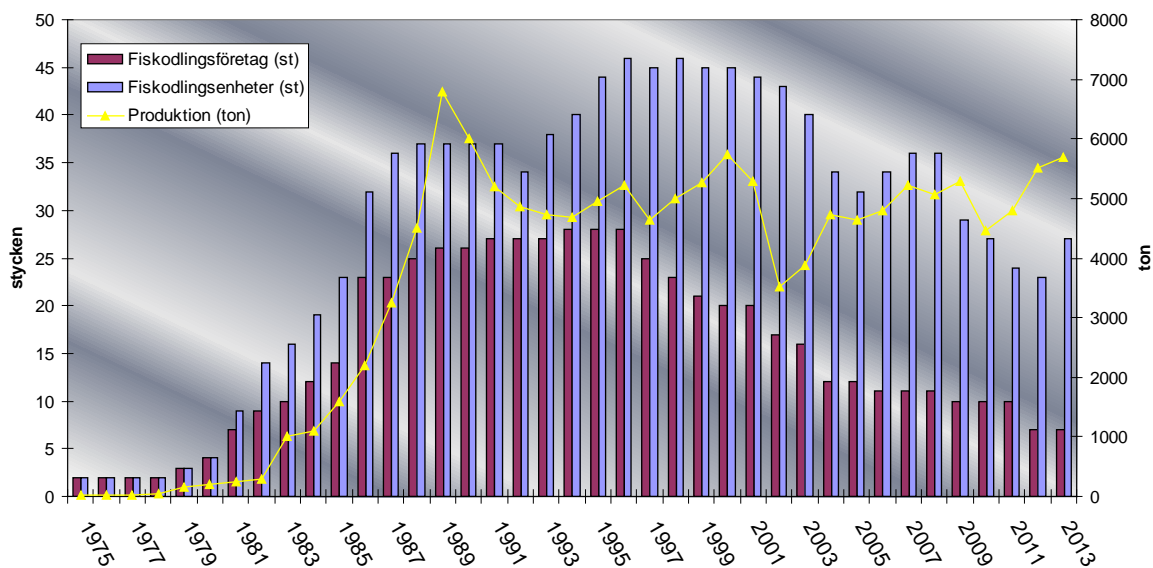

Figur 2 Kartan visar odlingsplatser 2012 i grönt. Gamla odlingsplatser (här markerat med orange) i innerskärgården är i dag huvudsakligen för sättfisk och vinterförvaring. År 2012 fanns det fem aktiva fiskodlingsföretag med 27 enheter sammanlagt, detta kan jämföras med 12 aktiva företag med 33 odlingsenheter år 2004 och två företag och 45 enheter under slutet av 1990-talet.

Odling av fisk för konsumtion har sedan början av 1990-talet dominerat den åländska fiskerieringen i avseende på fiskens förstahandsvärde och sysselsättningseffekter. Åland stod år 2011 för 47 procent (4 422 ton) av Finlands produktion av matfisk i havet (9 345 ton). Om insjöproduktionen räknas med står Åland för 39 procent av Finlands totala matfiskproduktion.⁶ Näringsenheten expanderade kraftigt på Åland till och med år 1990, varefter produktionen avtog. Detta faktum reflekteras också i antalet företag och antalet produktionsenheter (*Figur 3*).

Merparten av den odlade fisken säljs färsk rensad, främst på den finländska marknaden, medan ca 10-20 procent förädlas lokalt inom landskapet. Den totala produktionsvolymen har de senaste tio åren varit relativt stabil på 4 000-5 000 ton. Förstahandsvärdet av produktionen har legat på 15-20 miljoner euro. En centralisering pågår inom branschen som medför att antalet aktiva företag har minskat då mindre familjeföretag har avvecklats, sålts eller arrenderat ut sina verksamhetstillstånd. Direkt sysselsätter näringen ca 75 personer på helårsbas, varav 14 kvinnor och 61 män. Av dessa arbetar 42 personer med beredning och saluföring av fiskodlingens produktion.

⁶ Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet, vattenbruk 2011, Finlands officiella statistik: jord- och skogsbruk samt fiske, 6/2012.

Figur 3 Utvecklingen av fiskodlingsföretag och fiskodlingsenheter 1975-2013.

Eftersom kassodlingen av fisk förorsakar utsläpp av näringsämnen till vattenmiljön är verksamheten miljötillståndspliktig. En utveckling av vattenbruket måste vara förenligt med krav på förbättring av vattenkvaliteten i enlighet med vattendirektivet, HELCOM och Ålands marina strategi. I enlighet med vattenlagen för Åland begränsas nyetablering och expansion av verksamheter som kan ha en eutrofierande effekt, detta har medfört att vattenbruksproduktionen har stagnerat. De senaste åren har åländska miljö- och fiskerimyndigheter arbetat aktivt tillsammans med näringen för att ge bästa förutsättningar för en hållbar utveckling av näringen. Landskapsregeringen deltar i internationellt samarbete för att utveckla en hållbar förvaltning och utveckling av vattenbruket inom Östersjön. Under 2014 avslutades ett Flag-Ship projekt inom ramen för EU:s översjöstrategi med syfte att utarbeta hållbara vattenbruksmetoder för Östersjön. Projektet benämns AquaBest⁷ och medfinansieras genom EU:s Baltic Sea Region Programme 2007-2013. En förstudie för en landbaserade odling baserat på RAS-teknik⁸ har genomförts under 2013 och en recirkulationsfiskodling kan bli aktuell under perioden 2014-2020.

På Åland förekommer fisksjukdomen VHS (smittsam Viral Hemorrhagisk Septikemi). Sjukdomen konstaterades första gången år 2000 och har sedan dess påträffats årligen vid någon av de åländska fiskodlingarna. Därtill har IPN-virus (Infektiös Pancreatic Necrosis) påträffats vid en fiskodling på Åland. Årliga inspektioner utförs i landskapet inom ramen för det nationella kontroll-och utrotningsprogrammet för fisksjukdomar. Programmet för utrotning av VHS är godkänt av kommissionen och utöver nämnda sjukdomar kontrolleras även ISA (infektiös laxanemi) från vilket landskapet och Finland beviljats status som ISA-fritt område.⁹ Däremot saknas ett beredskapssystem för det fall sjukdomsspridningen skulle bli mycket stor.¹⁰ Detta påtalas i en nyligen gjord utredning av ÅMHM:s verksamhet där man rekommenderar att ÅMHM stärker sin kunskap i fiskhälsofrågor.¹¹ En plan för utrotning av

⁷ Aquabest- Best Aquaculture Practices for the Baltic Sea Region

⁸ RAS=Recirculation Aquaculture Systems.

⁹ Ålands landskapsregering; Karring, Mikael; Landskapsveterinär; oktober 2012.

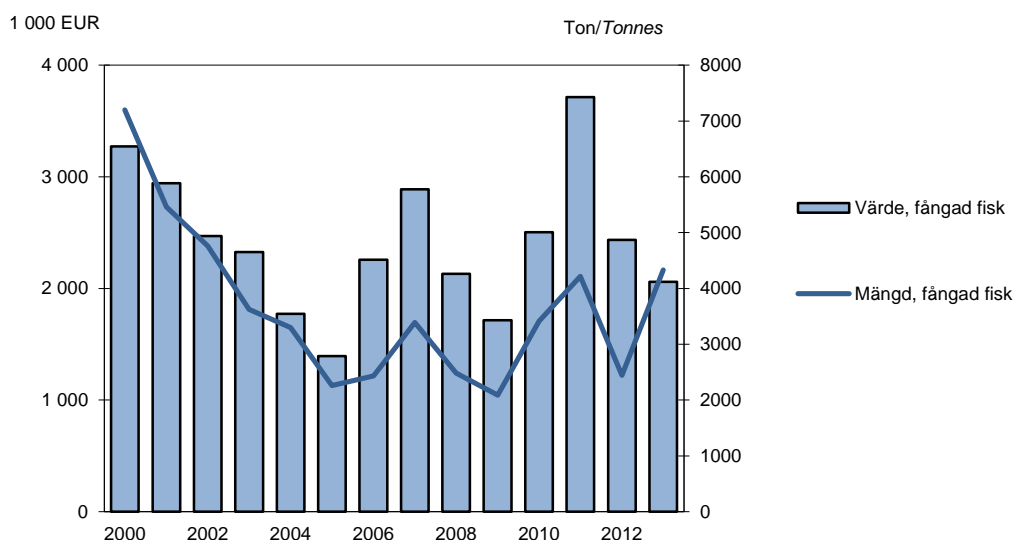
¹⁰ Hörande med veterinär Jacob Norström på ÅMHM, 17.10.2012.

¹¹ Ramboll Management Consulting Oy; *Utvärdering av Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet 2011*, Haila, Katri och Auri, Elina; Rekommendation 5, s.44

sjukdomen VHS skickades till EU-kommissionen för godkännande under våren 2014. Utrotningen kan förverkligas inom ramen för det operativa programmet 2014-2020.

2.1.3. Yrkes- och binäringsfiske

År 2013 uppgick den totala fångsten från yrkesfisket till 4 300 ton, med ett förstahandsvärde på drygt 2,1 miljoner euro (Figur 4). Detta inkluderar, förutom fisk som landas och säljs på Åland, även fisk som landas utanför landskapet samt såväl konsumtions- som industrifisk. Den på Åland landade fisken motsvarar ca 6 procent av den totala mängden landad fisk samt ca 36 procent av det totala värdet.¹² Under de senaste 25 åren har såväl fångstvolym som värde mera än halverats.

Figur 4 Yrkesfisket 2000-2013, värde och volym (ÅSUB).

Största delen av den på Åland fiskade och landade fisken går på export till Finland. På senare år har dock fiskarnas egen förädling av fångsten utvecklats och ett flertal fiskare säljer i dag sin fångst i egen regi.

Den åländska fiskeflottan består av 293 registrerade fiskebåtar (2013). De allra flesta båtarna är under 12 m, en genomsnittlig båt är ca 5 m lång med en motorstyrka på 15-30 kilowatt.¹³ Fiskeflottans storlek regleras genom EU-regelverk där kapacitetstak finns för medlemsländernas flottor. Ålands landskapsregering har avtalat med riksmyndigheterna om Ålands andel av landets kapacitet. Åland har tilldelats 1 383,76 bruttoton och 13 680,77 kilowatt och den åländska flottans kapacitet är nära taket.

Antalet registrerade fiskare uppgick år 2013 till 277 personer, varav 252 var män och 25 kvinnor. De registrerade fiskarna uppdelas i tre kategorier; egentliga yrkesfiskare, binäringsfiskare och övriga fiskare beroende på hur stor andel av bruttoinkomsten som härrör från fiske. I kategorin egentliga yrkesfiskare återfinns 31 personer, varav fyra kvinnor. Till följd av låg lönsamhet och begränsningar i havsfisket är nyrekryteringen till branschen låg. I dag är fisket så småskaligt att generationsskiften inte är aktuella. På grund av

¹² Ålands Landskapsregering; Fiskeribyran

¹³ Landskapsregeringens register för yrkesfiske.

lönsamhetssituationen tenderar fisket att alltmer bli en marginell bisyssla och åldersstrukturen i fiskarkåren är generellt hög.

Med tanke på att skärgårdens befolkning endast utgör ca 8 procent av den totala befolkningen på Åland är skärgårdens andel av yrkes- och binäringsfiskarna förhållandevis stor, 48 procent av dessa är bosatta i skärgården. Den åländska fisken landas i huvudsak vid egna privata hamnar eller bryggor även om det finns ett relativt välutbyggt nätverk av gemensamma landningsplatser och mottagningsstationer i kommunerna. De lokala fiskarna kan lämna sina fångster i mottagningsstationerna för upphämtning av uppköpare, mottagningsstationerna är alla byggda efter EU-inträdet med syfte att stödja det småskaliga fisket. Det finns 16 stationer fördelade på 11 kommuner. På Åland finns endast en utsedd hamn (Korrvik) för landning av större torskfångster. Åland har ingen hamn för landning av osorterade fångster.

I och med minskningen av havsfisket så bedrivs det åländska fisket huvudsakligen inom det egna territorialvattnet, inom 12-sjömilgränsen, mestadels på privata vatten. På Åland är det den som innehar äganderätten till vattenområdet som besitter nyttjanderätten och således även rätten till fiske. På grund av detta är fisket beroende av vattenägarnas inställning till verksamheten. En stor del av de privata vattenområdena ägs gemensamt av markägarna i de olika byarna som bildar så kallade fiskelag eller samfälligheter. På Åland finns det över 100 konstituerade samfälligheter av varierande storlek. Samfälligheternas uppgift är att förvalta det gemensamma vattenområdet och ansvara för dess nyttjande och skötsel.

2.1.4. Beståndstatus för de viktigaste arterna

De kommersiellt viktigaste fiskarterna på Åland i det småskaliga kustfisket är sik, abborre och gös. Arterna fångas till största delen med nät, men också ryssjor förekommer.

Sik

På Åland förekommer ett blandbestånd av vandringsik och havslekande sik. Det är inte känt hur stor andel eller vid vilken tid på året de olika formerna finns vid Åland. En beståndsuppskattning av sik på basen av forskningsdata finns inte på Åland.

Enligt uppgifter från Finland och Sverige har beståndet och även fångsterna av sik minskat i Bottniska viken och är nu föremål för utredningar för hitta orsakerna till minskningen. Minskande fångster gäller också Åland och det finns orsak att följa utvecklingen av sikbeståndet och forskningsresultaten från våra närområden.

Under åren 1997 – 2001 var den inköpta mängden sik omkring 150 ton (*Figur 5*). Den inköpta mängden har efter det minskat och har under de senaste åren varit 50 – 60 ton. Bedömningen för närvarande är att beståndet är stabilt liksom även fångsterna.

Abborre

Abborren reproducerar sig lokalt och lever stationärt. Beståndet är därmed helt en åländsk angelägenhet. Beståndsuppskattning på basen av provfiskeresultat finns för abborre. Relativa värden används för att bedöma trender hos beståndet.

Inköpsmängderna har sedan början av 1990-talet varit relativt stabila, även om de periodvis har varit lägre. Någon trend i inköpsmängderna förekommer dock inte under perioden 1966 – 2011 (*Figur 5*).

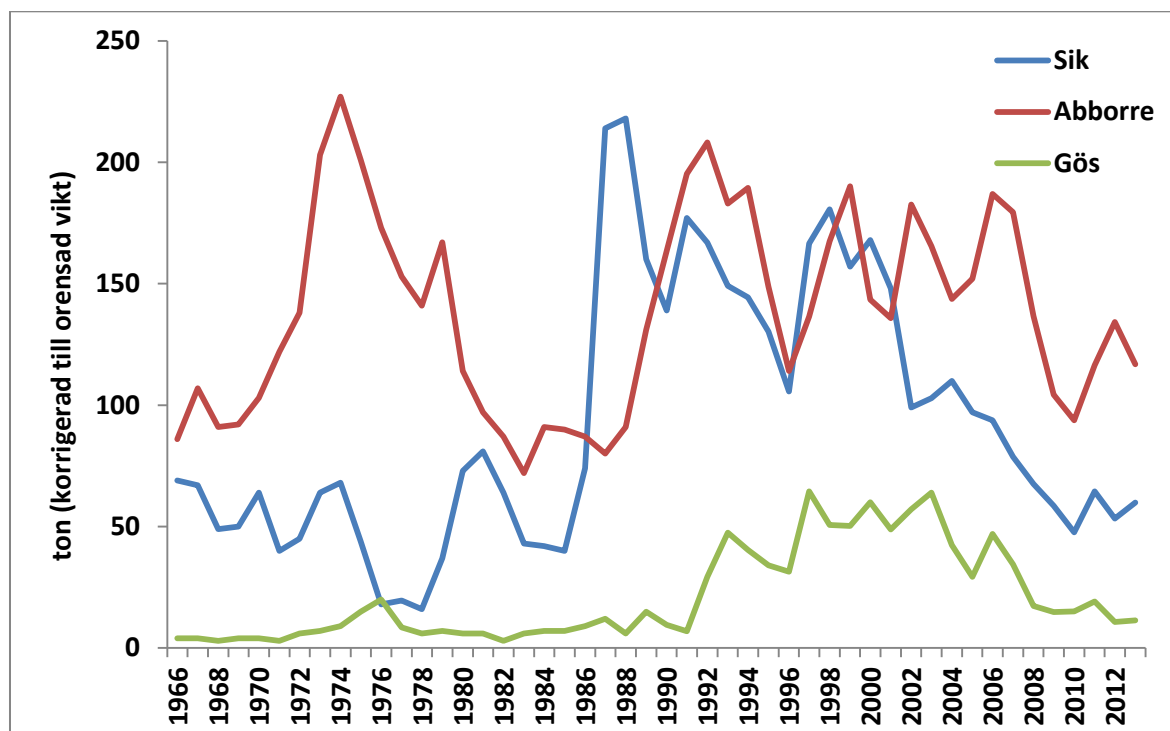
Provfiskeresultat under perioden 1991 – 2013 visar att beståndet har ökat under 2000-talet jämfört med 1990-talet. Abborrbeståndet bedöms för närvarande vara gott. Miljöstörningar, högt fisketryck eller predation från rovdjur bedöms inte påverka beståndet så mycket att beståndet kommer att minska.

Gös

Gösen reproducerar sig lokalt och lever stationärt. Arten förekommer i första hand i Lumparn och Ivarskärsfjärden, men påträffas i mindre utsträckning även i andra områden. Beståndet är helt en åländsk angelägenhet. Beståndsuppskattning på basen av provfiskeresultat finns för gös. Relativa värden används för att bedöma trender hos beståndet.

Fram till början av 1990-talet landades omkring 10 ton gös per år på Åland. Under 1990-talet ökade landningarna kraftigt (*Figur 5*) till 50 – 60 ton per år. Orsaken till ökningen var troligen inte att beståndet ökade utan att fisket skiftade till gös sedan laxfisket reglerades och att torsken försvann. I mitten av 2000-talet minskade landningarna av gös. Under de senaste fyra åren har mängden inköpt gös legat under 20 ton per år. Resultaten i provfisket visar klassiska tecken på överfiske genom att antalet fiskar över minimimåttet (37 cm) har minskat och att storleken och åldern på fisk över minimimåttet har minskat.

För närvarande är beståndet litet jämfört med situationen på 1990-talet. Fisketrycket har dock minskat genom att tillgången på fisk har minskat. Antalet reproducerande fiskar är tillräckligt för att upprätthålla ett mindre bestånd. Fisketrycket och predationstrycket från rovdjur gör att tillgången på grov gös troligen inte kommer att öka.

Figur 5 Sik, abborre och gös inköpt på Åland 1966-2013.

2.1.5. Fisketurismen

Fisketurismen är en sektor som traditionellt inte har inkluderats i den kommersiella fiskenäringen och sektorn ingår inte som en del i EU:s gemensamma fiskeripolitik. Trots det finns det på Åland en ökande andel företagare och företag som i varierande utsträckning får sin utkomst från denna verksamhet och detta sätt att nyttja den naturliga resurs som fiskbestånden utgör.

Inom den åländska turistsektorn har det under en längre tid gjorts betydande satsningar på sportfiske och fisketurism som en säsongsförlängande aktivitet med avsevärd utvecklings- och expensionspotential. Satsningar har även gjorts för att introducera fisketurism som en understödande bisyssla för yrkesfiskarna. Gäddan är den vanligaste fisken för sportfiske, följd av abborre och havsöring.

Antalet stugövernattningar med sportfiske som resans främsta syfte bedöms uppgå till ca 19 000 – 25 000 per år vilket är över 10 procent av totala antalet övernattningar. Under vår och höst uppgår andelen dock till nästan 50 procent, vilket innebär att verksamheten har betydande säsongsförlängande effekt. Medelvärdet för den fisketuristiska omsättningen under ett år beräknas vara av storleksordningen 130-170 euro per gäst vilket dock inte inkluderar de summor som spenderas ombord på färjorna till och från Åland.

2.1.6. Fiskevård

En välutvecklad utplanteringsverksamhet bidrar till att skapa goda förutsättningar för det småskaliga yrkesmässiga kust- och skärgårdsfisket samt för sportfisket och fisketurismen. Landskapsregeringen upprätthåller med offentliga medel en fiskodlingsanläggning för produktion av fiskyngel för utplantering. Årligen utplanterats ca 150 000 smolt av havsöring samt ca 150 000 ensomriga sikyngel och ca 2 miljoner nykläckta gäddyngel. För att ytterligare bredda utplanteringsverksamheten pågår ett utvecklingsarbete med att i framtiden kunna inkludera även gös och lake i verksamheten.

I syfte att förbättra kunskapsunderlaget om de lokala fiskbeståndens tillstånd och nyttjande utför landskapsregeringen årliga provfiskeri i tre olika vattenområden. Vid två av områdena riktas provfisket mot varmvattenarter, i huvudsak abborre, och vid dessa lokaler har provfiskeriet utförts sedan 1987. Vid det tredje området är målarten gös och provfisket har utförts sedan 1999. Informationen från provfiskeresultatet ligger till grund för förvaltningen av bestånden och dessutom kan prognoser för beståndens utveckling de kommande åren göras. I enlighet med landskapslagen om fiske kan landskapsregeringen vid behov fatta beslut om fiskevårdsåtgärder så som fredning av ett visst område eller en viss art eller om höjda minimimått. Provfiskeriet ingår i ett internationellt samarbete under HELCOM, där alla Östersjöstater medverkar.¹⁴

Landskapsregeringen låter kontinuerligt utföra karteringar av lek- och uppväxtområden för att få kännedom om var skyddsvärda områden finns. Detta arbete utförs inom ramen för ett samarbetsavtal med Åbo akademis biologiska station, Husö. På Åland är vattenägandet starkt och i enlighet med landskapslagen om fiske så ankommer det på vattenägare att ansvara för nyttjande och skötsel av de privatägda fiskevattnen. Ägarna kan fatta beslut om fredning eller annan begränsning vad gäller nyttjandet av sina vatten. Därav är ett aktivt informationsarbete till vattenägare viktigt och landskapsregeringen gör årliga utskick till fiskelag och -samfälligheter med information om fisket, prognoser för bestånden och uppmaningar till fredning. Av sammanlagt ca 100 fiskelag- och samfälligheter har landskapsregeringen

---

¹⁴ HELCOM Coastal Fish Monitoring Experts

kännedom om att ca 25 procent har infört egna fredningsområden främst i syfte att skydda gädda och abborre. Hos fiskelagen och – samfälligheterna finns ett intresse för restaurering av lek- och uppväxtområden och inom ramen för det operativa programmet för fiskerinäringen för perioden 2007-2013 har flertalet projekt för detta ändamål beviljats stöd.

Förändringar i Östersjöns ekosystem förstärks dock av klimatförändringarna och eutrofieringen, främst i form av högre temperaturer och lägre salinitet. Det leder till att marina arter missgynnas och anpassningsbara limniska arter gynnas. Nya arter kan bli aktuella både för vattenbruket och för fisket.¹⁵

2.2. Vattenmiljö

2.2.1. Allmän beskrivning av vattenförvaltningsområdet, Ålands avrinningsdistrikt

Enligt Lantmäteriverket är Ålands strandlinje i hav 17 969 km och då ingår alla öar, vilka är 26 881 till antalet, varav 6 757 är minst 0,25 ha. Därtill kommer 602 km strandlinje i insjöar. Normal årsnederbörd är 631 mm (baserat på ett medeltal av åren 1972- 2000). Regnmängderna förefaller öka något. År 2012 var ett extremår med 887 mm (ÅSUB 2013).

Distrikt	Landyta och insjöar, km ²	Kustvattenyta, km ²	Totalyta som rapporteras, km ²	Befolkningsantal	Befolknings-täthet, inv/km ²
Åland	1551 ¹⁶	7578	9129 ¹⁷	28355 ¹⁸	18,3 ¹⁹

Den åländska skärgården är vidsträckt. Skärgården är i huvudsak grund med djup under 30 meter. Formellt sträcker sig kustvattnen från strandlinjen till en sjömil utanför de yttersta skären. Av Finlands totala kustvattenareal tillhör 23 procent Åland, i enlighet med definitionen av kustvatten som finns i EU:s ramvattendirektiv (2000/60/EG). Allt s.k. kustvatten omfattas av vattenförvaltningen och det öppna havet omfattas av det marina direktivet. Det marina havsvattnet omfattar ca 4 163 km².

Kust	Areal km ²
Innerskärgård; 22 vattenförekomster	242
Mellanskärgård; 21 vattenförekomster	492
Ytterskärgård; 18 vattenförekomster	7 058
Totalt: 61 vattenförekomster	7792

¹⁵ Tony Cederberg, Husö biologiska station, 15.11.2012.

¹⁶ Inrapporterad uppgift till EU 2005.

¹⁷ Inrapporterat till EU 2005: 9131 (kustvattenyta 7580)

¹⁸ ÅSUB, 2012.

¹⁹ ÅSUB folktäthet enligt tabell 2.6 i statistik fram till 2011.

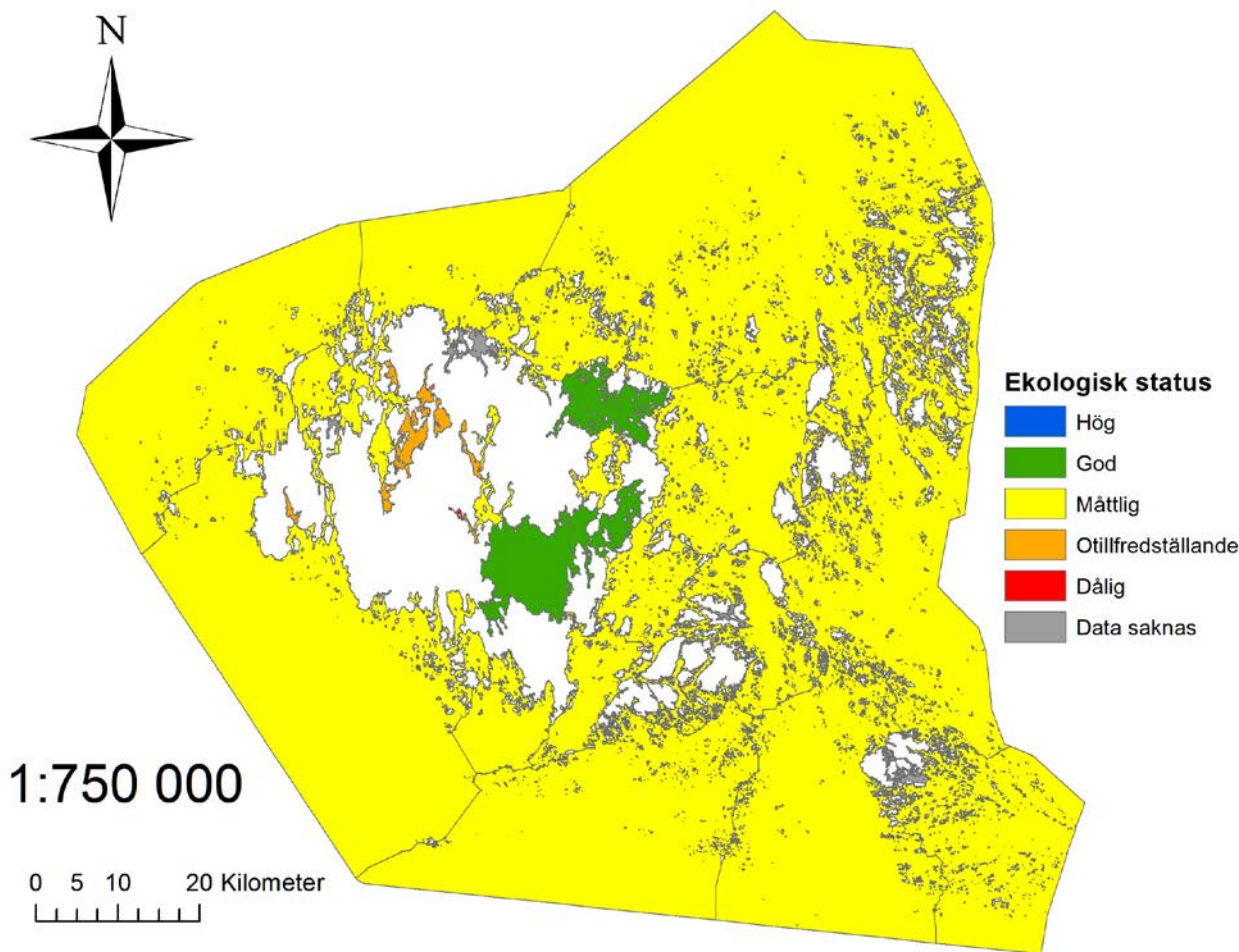
2.2.2. Vattenkvalitet i kustvattnen

Eutrofieringen har länge betraktats som det största åländska vattenmiljöproblemet. Lokala belastningskällor i kombination med bakgrundsbelastning har under en lång tid medfört en ökande eutrofiering. Denna ökning var som kraftigast från mitten av 1900-talet och fram till ungefär 1990. Trots att belastningen minskat med i storleksordningen 30- 40 procent under de senaste 15 åren har man dock inte kunnat se några tydliga förbättringar av vattenkvaliteten, utan det finns fortsättningsvis tecken på en fortsatt ökad eutrofiering i Ålands östra vattenområden.

Anledningar till att förbättringarna av vattenkvaliteten går långsamt eller har uteblivit är att det finns en naturlig tröghet i systemet, beroende på att näring lagras i mark och bottenmaterial som under lång tid läcker näring. Det kommer att ske en gradvis förbättring med minskande utsläppsnivåer men det kommer att ta tid. Den andra förklaringen är att Åland påverkas av utifrån kommande belastning via nederbörd och vattenströmmar.

För att förbättra och följa upp vattnets status har olika program och planer tagits fram, dels som krav enligt vattendirektivet ((2000/60/EG) och dels genom HELCOM:s aktionsplan för Östersjön. För att skydda och bevara den marina miljön har EU:s ramdirektiv om en marin strategi (2008/56/EG) tagits fram. God miljöstatus ska uppnås i Europas marina miljöer till år 2020.

Enligt vattendirektivet eftersträvas en god vattenstatus, helst till 2015. Det går att förlänga tidsfristen om det är tekniskt omöjligt eller oproportionerligt dyrt att återställa vattenförekomsten till en god status till 2015. Tidsfrister kan förlängas till 2027, eller ännu längre, men detta måste motiveras tydligt. I figur 6 visas statusen för kustvatten runt Åland.

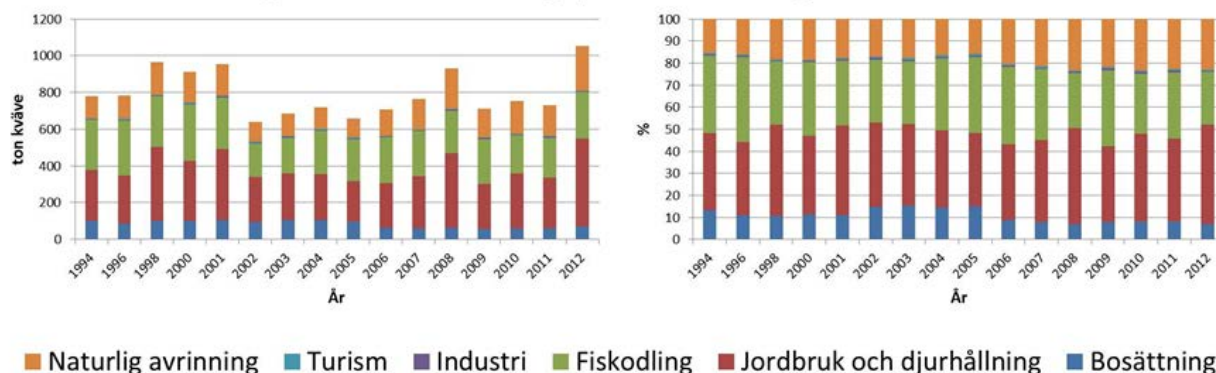
Figur 6. Vattenförekomsternas ekologiska status under åren 2006-2012. Notera att i denna klassificering har makrofytdata inte använts eftersom makrofyttuppföljningen utförs endast på monitoringområdesnivå (källa: Ålands landskapsregering).

2.2.3. Belastningskällor

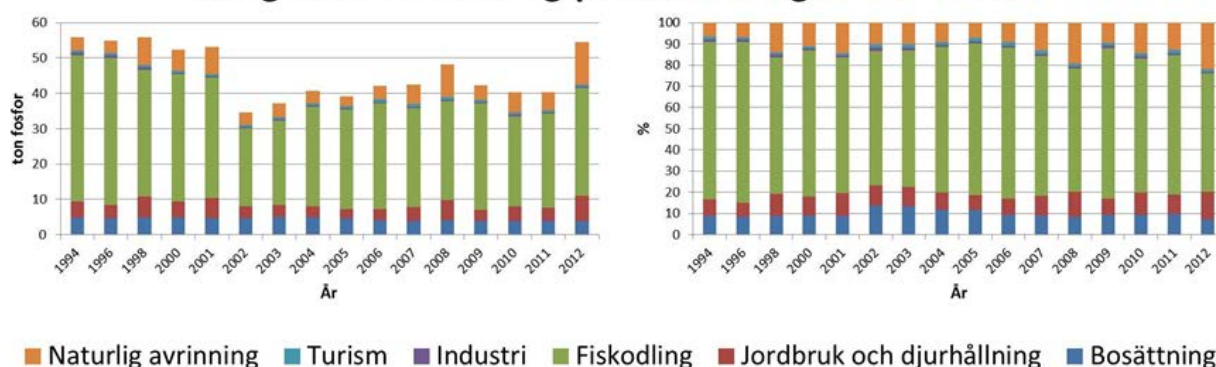
De åländska vattenområdena belastas via nedfall från luften (främst i samband med nederbörd), vattenströmmar, läckage från bottnar, naturlig avrinning och lokala källor från olika slags mänsklig verksamhet. Vad gäller kustvattnen har inkommande belastning via vattenströmmar mycket stor betydelse i ytterskärgården, men betydelsen avtar successivt ju längre in i skärgården man kommer. I de innersta vikarna har övriga källor, främst olika typer av mänsklig verksamhet, naturlig avrinning (dvs. belastning från annan mark än åkermark) och intern belastning (läckage av ämnen från bottenarna) stor betydelse.

Belastningen från de lokala belastningskällorna varierar något från år till år. Mängden nederbörd har en stor inverkan. Största delen av den lokala kvävebelastningen kommer via jordbruk och vattenbruk. Av de lokala fosforbelastningskällorna står vattenbruk för en betydande andel (se figur 7 och 8).

Övrig kvävebelastning på vattendragen 1994-2012

Övrig fosforbelastning på vattendragen 1994-2012

Figur 7 och 8. Kväve- och fosforbelastning från olika belastningskällor under åren 1994-2012 (Källa: Ålands landskapsregering, Figuren är bearbetad av Tony Cederberg, amanuens på Husö biologiska station.)

Den totala fosforbelastningen för åren 2006-2012 var i medeltal 44,24 ton. Den totala kvävebelastningen för åren 2006-2012 var i medeltal 804,78 ton.

Fosforbelastning från vattenbruket under åren 2006-2012 utgjorde ca 65 %, jordbrukens andel var ca 10 % och bosättningens ca 9 % i medeltal. För kväve är motsvarande siffror ungefär 30 % för vattenbruk, bosättning ca 8 % och jordbruk runt 39 % (se tabell 5).

Tabell 2. Fosforbelastning från olika verksamheter

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Medel 2006-2012
Vattenbruk	71 %	66 %	58 %	71 %	64 %	66 %	56 %	65 %
Bosättning (avlopp)	10 %	9 %	8 %	9 %	10 %	10 %	7 %	9 %
Jordbruk och djurhållning	8 %	9 %	12 %	8 %	11 %	9 %	13 %	10 %
Naturlig avrinning	9 %	13 %	19 %	10 %	15 %	13 %	22 %	14 %
Turism	2 %	2 %	2 %	1 %	2 %	2 %	1 %	1 %

2.2.4. Skyddsvärda områden

Det finns många skyddsvärda områden i kustvattenmiljön. Dessa kan vara till exempel vikar, flador och glon, bandtångsängar med mera. Många grunda havsvikar och flador är särskilt viktiga eftersom det där finns en stor mångfald och produktion av både växter och djur. Denna produktion är basen för kustfisket, eftersom vikarna är lek- och uppväxtplatser för flera

av fiskarterna. I innerskärgården finns mängder med sådana skyddade, grunda vikar lämpliga för fiske för vårlekande arter. Däremot finns det färre vikar i yttre skärgården och vid kuster som är starkt exponerade för vind t.ex. norra och sydvästra kusten. Vid sådana kuster kan vissa skyddade vikar ha mycket stor betydelse för det lokala fiskbeståndet.

Skyddade områden enligt vattendirektivet

Enligt vattendirektivet ska medlemsstaterna upprätta register över områden som anses kräva särskilt skydd enligt viss gemenskapslagstiftning, det vill säga för yt- och grundvatten och livsmiljöer samt arter som är beroende av vatten.

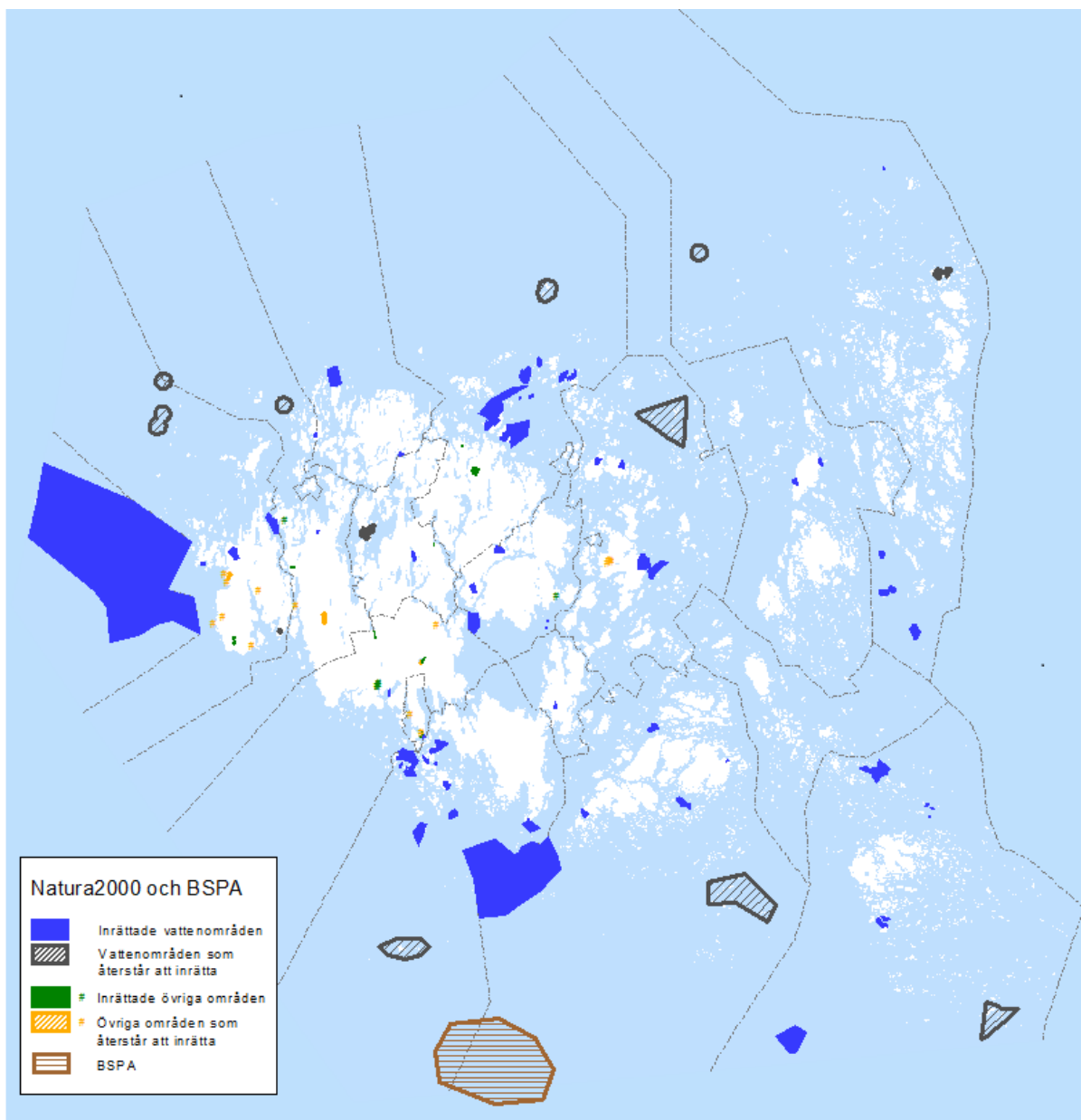
Med skyddade områden avses enligt vattendirektivet:

- områden som används för uttag av dricksvatten enligt artikel 7,
- områden som fastställts för att skydda ekonomiskt betydelsefulla vattenlevande djur- eller växtarter (78/659/EEG och 79/923/EEG)
- vattenförekomster som fastställts som rekreativsvatten eller badvatten enligt direktiv (2006/7/EEG),
- områden som är känsliga för näringsämnen inklusive de som är sårbara enligt nitratdirektivet (91/676/EG) eller enligt avloppsdirektivet (91/271/EEG) och
- områden som fastställt för skydd av livsmiljöer eller arter där bevarandet eller förbättrande av vattnets status är en viktig faktor för deras skydd, inklusive relevanta Natura 2000-områden som fastställt enligt direktiv 92/43/EEG och direktiv 79/409/EEG (fågel- samt art- och habitatdirektivet).

Natura 2000-områden som är beroende av vatten

Det åländska förslaget till Natura 2000-områden fastslogs av EU 2005 och har uppdaterats 2007 och 2008. Programmet innefattar idag totalt 87 områden med 3472 ha land och ca 35 000 ha vatten, alltså ca 2 % av landarealen. Hittills (2009) har man dock inrättat endast 57 av de tilltänkta Natura 2000-områden. Det återstår 30 områden att förverkligas (se figur 9).

Bevarande eller förbättrande av vattnets status har varit en viktig utgångspunkt vid urvalet av Natura 2000-områden som är beroende av vatten. I nuläget har man tagit med 46 av Ålands 57 inrättade Natura 2000-områden. Det återstår att inrätta 11 vattenstatusberoende, planerade Natura 2000-områden. Landskapsregeringens utgångspunkt har varit att följa de ekologiska kriterier som används för att identifiera Natura 2000-habitat och arter enligt EU-vägledning.

Figur 9. Natura 2000-områden. Källa: Miljöbyrån, landskapsregeringen.

3. Kontextindikatorer för beskrivning av situationen vid programperiodens början

Kontextindikatorerna ska beskriva situationen före genomförandet av programmet. Enligt EHFF-förordningen ska indikatorerna vara gemensamma och tillämpliga på varje program. En förteckning av de gemensamma indikatorerna återfinns i Kommissionens delegerade förordning (EU) nr 1014/2014 om komplettering av EHFF-förordningen. Flera av indikatorerna har valts bort eftersom de inte finns att tillgå specifikt för Åland eller inte är tillämpliga beaktande programgenomförandet på Åland. Ett antal extra indikatorer har tagits med för en så representativ beskrivning av utgångsläget som möjligt. De kontextindikatorer som har valts för att beskriva situation på Åland vid programstart ses i Bilaga 1.

4. SWOT-analys

I enlighet med EHFF-förordningen ska en SWOT-analys göras för respektive unionsprioritering som programmet ska omfatta. Unionsprioriteringarna inom ramen för EHFF listas nedan och inom den åländska tillämpningen av programmet implementeras samtliga unionsprioriteringar, dvs 1- 6.

1. Främjande av ett miljömässigt hållbart, resurseffektiv, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat fiske
2. Främjande av ett miljömässigt hållbart, resurseffektiv, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat vattenbruk
3. Främjande av genomförandet av den gemensamma fiskeripolitiken (datainsamling och kontroll)
4. Ökning av sysselsättningen och den territoriella sammanhållningen
5. Främja saluföring och beredning
6. Främjande av den integrerade havspolitikens genomförande

För varje unionsprioritering finns flera tillhörande specifika mål.

Nedan finns de utförda SWOT-analyserna för respektive unionsprioritering sammanfattade i s.k. SWOT-matriser och sist följer en sammanfattande text över de styrkor, svagheter, möjligheter och hot som identifierats i analyserna.

4.1. SWOT-analys för Unionsprioritering 1

Främjande av ett miljömässigt hållbart, resurseffektiv, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat fiske genom att sträva efter följande specifika mål:

- a) Minskning av fiskets inverkan på havsmiljön, bland annat genom att oönskade fångster så långt möjligt undviks och minskas
- b) Skydd och återställande av den biologiska mångfalden i vattenmiljöer och de akvatiska ekosystemen
- c) Säkerställande av en balans mellan fiskekapaciteten och tillgängliga fiskemöjligheter
- d) Bättre konkurrenskraft och lönsamhet för företagen inom fisket, bland annat för det småskaliga kustfisket, och förbättring av säkerhets- och arbetsförhållanden
- e) Tillhandahållande av stöd för att stärka teknisk utveckling och innovation, inbegripet ökad energieffektivitet och kunskapsöverföring
- f) Utveckling av yrkesutbildning, nya yrkeskunskaper och livslångt lärande

Positiva faktorer	Negativa faktorer
<p>STYRKOR</p> <ul style="list-style-type: none"> - Skärgårdsnäring med stark tradition, goda yrkeskunskaper och erfarenhet - Hållbart fiske och fiskeriförvaltning (lokalt regelverk, gott kunskapsunderlag och starka bestånd av vissa arter, välutvecklad utplanteringsverksamhet, användning av passiva fiskemetoder) - Relativt välutvecklad infrastruktur - Utvecklat mervärde genom fiskarnas egen förädling och saluföring - Stor efterfrågan på fisk 	<p>SVAGHETER</p> <ul style="list-style-type: none"> - Problem med låg nyrekrytering, hög medelålder, begränsade möjligheter för kompetens- och produktutveckling, delvis bristande företagsmässigt tänkande och låg lönsamhet. - En geografisk splittring som medför dyra transportkostnader (småskaligt kustfiske) - Vattenområdenas tillgänglighet, intressekonflikter - Bristande samarbete och kommunikation mellan sektorer - Brist på kunskapsunderlag för vissa arter
<p>MÖJLIGHETER</p> <ul style="list-style-type: none"> - Förbättra den lokala marknaden genom samverkan och informationsinsatser (hållbarhetscertifiering) - Utökad användning av underutnyttjade lokala fiskbestånd för livsmedelsändamål - Planering av användningen av vattenområden - Ytterligare utveckling av fiskevård (restaurering av områden, planering) - Utveckling av fiskemetoder - Förbättrad kommunikation, dialog och samarbete både lokalt och regionalt - Förbättrade samarbetsmöjligheter mellan havsfisket och vattenbruket i kretsloppssyfte - Förbättrade möjligheter för storskalig landning från havsfisket kan ge ökade arbetstillfällen och öka tillgången på fiskråvara 	<p>HOT</p> <ul style="list-style-type: none"> - Försämring av vattenecosystemet och den biologiska mångfalden (eutrofiering, miljögifter, klimatförändringar, sviktande fiskbestånd, påverkan av invasiva arter) - Negativ medial uppmärksamhet - Dåligt skydd mot säl och skarv medför en osäkerhet för näringens fortlevnad - Utökad reglering (kan förhindra nyetablering och innebära utökad administrativ börda) - Försämringar i infrastrukturen (småskaligt kustfiske) - Förändrade konsumtionsvanor (gynnar i högre grad importerad fisk)

4.2. SWOT-analys för Unionsprioritering 2

Främjande av ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat vattenbruk genom att sträva efter följande specifika mål:

- a) Tillhandahållande av stöd till stärkt teknisk utveckling, innovation och kunskapsöverföring

- b) Stärkt konkurrenskraft och större lönsamhet för vattenbruket inbegripet förbättrad säkerhet och arbetsförhållanden, särskilt för små och medelstora företag
- c) Skydd och återställande av den biologiska mångfalden i vattenmiljöer samt förbättring av de ekosystem som är anslutna till vattenbruket samt främjande av ett resurseffektivt vattenbruk
- d) Främjande av ett vattenbruk som kan säkerställa en hög nivå av miljöskydd, främjande av djurhälsa och välbefinnande samt folkhälsan och allmän säkerhet
- e) Utveckling av yrkesutbildning, nya yrkeskunskaper och livslångt lärande

Positiva faktorer	Negativa faktorer
<p>STYRKOR</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stark regional betydelse (i synnerhet i skärgården) - Stor erfarenhet och goda yrkeskunskaper - Fungerande, etablerad infrastruktur - Jämn råvarutillgång till förädlingsindustrin - Höga miljöskyddskrav och regelverk för lokalisering av enheter - Ökat samarbete mellan berörda aktörer och aktivt internationellt samarbete 	<p>SVAGHETER</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stagnation i produktionen, stort fokus på endast en art - Otydligt regelverk, i synnerhet för nyetablering och utökning av näringen - Administrativa problem, korta miljötillstånd och långa handläggningstider - Relativt stora näringsämnesutsläpp (kassodling i havet) - Intressekonflikter - Begränsad lokal marknad - Bristande samarbete och kommunikation mellan sektorer - Oklarheter kring beredskap vid större sjukdomsutbrott, Åland är klassificerat som ett restriktionsområde för fisksjukdomen VHS <p>Begränsade utvecklingsmöjligheter (expansion och diversifiering)</p>
<p>MÖJLIGHETER</p> <ul style="list-style-type: none"> - Diversifiering av vattenbruket (nya arter, nya odlingsformer) - Ökad efterfrågan på fiskråvara. Globalt ökar efterfrågan på odlad fisk och förädlingsindustrin har ett stort behov av råvara - Ökad medvetenhet hos konsumenter och utökade informationsinsatser, hållbarhetscertifiering. Nyttja konkurrensfördelar; lokalproducerat klimatsmart livsmedel - Mervärde bl a genom förbättrad marknadsföring, ökad förädlingsgrad och nischlivsmedel - Utökat internationellt och regionalt samarbete - Resurseffektivitet; Användning av 	<p>HOT</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vattenkosystemets sårbarhet; Försämring av vattenmiljön, främst eutrofieringen - Skador orsakade av rovdjur (säl) - Negativ medial uppmärksamhet och allmän opinion - Internationella konkurrensen - Stigande driftskostnader (foder, bränsle) - Infrastrukturella försämringar - Problem med utsläpp av näringsämnen försvårar nyetablering och utveckling av kassodling i havet

restprodukter och spårbara näringsämneskretslopp - Förbättrade samarbetsmöjligheter mellan havsfisket och vattenbruket i kretsloppssyfte - Integrerad kustzonsförvaltning och havsplanering - Vidareutveckling av kassodlingen och ”off-shore” odling	
--	--

Samstämmighet mellan den åländska vattenbruksstrategin för åren 2014-2020 och SWOT-analysen för vattenbruk. Samma SWOT-analys har legat till grund för uppgörandet av det operativa programmet som för utarbetandet av den åländska vattenbruksstrategin.

Den åländska vattenbruksstrategin för 2014-2020 fokuseras kring följande fyra olika mål:

1. en effektiv, transparent och förutsägbar förvaltning av vattenbruket
2. en förbättrad planering för bästa tänkbara lokalisering av odlingsenheter
3. en konkurrenskraftig, kostnadseffektiv och produktiv näring
4. förbättrat samarbete och information om vattenbrukets höga standard

Strategin innehåller sammanlagt 20 olika åtgärder för hur målen ska uppnås. Mål nr 1 rör administrativa förfaranden och reglering av vattenbruket och administrativa problem, med bl.a. korta miljötillstånd och långa handläggningstider har identifierats som ett problem. Mål nummer 2 havsplanering, vilket även har identifierats som en möjlighet för en framtida utveckling av vattenbruket. Mål nr 3 rör utvecklingen av en konkurrenskraftig näring. Det har identifierats möjligheter för diversifiering och vidareutveckling av vattenbruket samtidigt som det är en svaghet med de begränsade expansionsmöjligheterna inom kassodlingen, vilket kan resultera i lönsamhetsproblem. Mål nr 4 rörande nyttjandet av befintliga konkurrensfördelar kan nås genom samarbetsinsatser, information och marknadsföring både lokalt, regionalt och internationellt.

2.2. SWOT-analys för unionsprioritering 3

Endast den del som rör fiskerikontroll och -övervakning implementeras (ej datainsamling)

Positiva faktorer	Negativa faktorer
<p style="text-align: center;">STYRKOR</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stor kompetens och erfarenhet - Bra samarbete med riksmyndigheter - Goda fältkontakter - Välutvecklat datasystem och bra datasupport 	<p style="text-align: center;">SVAGHETER</p> <ul style="list-style-type: none"> - Splittrat landningsområde. Mindre landningar vid flertalet olika platser gör övervakningen svårplanerad - Tidsmässigt är övervakningen inte heltäckande - Resursbrist

MÖJLIGHETER	HOT
<ul style="list-style-type: none"> - Välutvecklade elektroniska datasystem - Kontroll utgående från riskbaserade metoder - Fortbildning och samarbete 	<ul style="list-style-type: none"> - Överdimensionerade krav från EU -Bristande resurser vid ett utökat fiske

2.3. SWOT-analys för unionsprioritering 4

- *Ökning av sysselsättningen och den territoriella sammanhållningen genom att sträva efter följande specifika mål:*

Främjande av ekonomisk tillväxt, social delaktighet, skapande av sysselsättning och stöd till anställbarhet och arbetskraftsrörlighet i de kust- och inlandssamhällen som är beroende av fiske och vattenbruk, inbegripet diversifiering av verksamheten inom fisket och till andra sektorer inom den marina ekonomin.

Positiva faktorer	Negativa faktorer
<p style="text-align: center;">STYRKOR</p> <ul style="list-style-type: none"> - Inbyggd smidighet i ett småskaligt samhälle, tradition av lokalt beslutsfattande - Ett regionalt angreppssätt ger möjlighet till välanpassad strategisk utveckling - Växande befolkning genom inflyttning - Bra lokala fiskbestånd - Tillgång till spårbara och lokala fiskeriprodukter - Åländsk lagstiftande behörighet gällande fiskeri- och miljöområdet samt effektiva och lokalt tillgängliga myndigheter inom dessa områden. 	<p style="text-align: center;">SVAGHETER</p> <ul style="list-style-type: none"> - Relativt litet befolkningsunderlag - Brist på tillgängligt investerings- och riskkapital - För få befintliga samarbeten mellan företag och aktörer i samhället - Några stora företag påverkar hela samhället - Begränsat besöksunderlag - Insulärt läge fördyrar export av fiskeriprodukter
<p style="text-align: center;">MÖJLIGHETER</p> <ul style="list-style-type: none"> - Många småföretagare som kan utvecklas - Ökad inflyttning - Relativt outvecklad naturturism - Möjlighet att ta emot ytterligare inflyttare i samhällets befintliga infrastruktur - Outnyttjade lokala fiskbestånd och vatten - Förbättrad dialog och samverkan mellan olika aktörer 	<p style="text-align: center;">HOT</p> <ul style="list-style-type: none"> - Extern tvingade lagstiftning som inte tar hänsyn till lokala förhållanden - Marknadens allmänna uppfattning om fiskeriprodukter - Minskad befolkningstillväxt - Östersjöns allmänna miljötillstånd

2.4. SWOT-analys för unionsprioritering 5

Främjande av saluföring och beredning genom att sträva efter följande specifika mål:

- a) En bättre organisation av marknaden för fiskeri- och vattenbruksprodukter
- b) Stimulering av investeringar inom berednings- och saluföringssektorerna

Positiva faktorer	Negativa faktorer
<p style="text-align: center;">STYRKOR</p> <ul style="list-style-type: none"> - God standard på utrymmen och teknologi och hög livsmedelssäkerhet - Närhet till stora marknadscentra (Stockholmsområdet, sydvästra Finland) - Välutvecklad logistik - Konsumtionen av fisk är hög 	<p style="text-align: center;">SVAGHETER</p> <ul style="list-style-type: none"> - Begränsad närmarknad och stark centralisering av handeln - Begränsad export (utanför Finland) - Sårbar lokal logistik (småskaligt, geografiskt splittrat) - Avsaknad av lokal takorganisation - Rekrytering av kompetent personal - Bristande tillgång på lokal råvara (pga begränsat yrkesfiske, rovdjursskador inom kustfisket och stagnerad fiskodlingsproduktion)
<p style="text-align: center;">MÖJLIGHETER</p> <ul style="list-style-type: none"> - Förbättrade marknadsföringsinsatser (större efterfrågan på lokal fisk) - Lokalproducerat, hälsosamt och uppskattat livsmedel. (Hållbarhetscertifiering. Spårbarhet.) - Utökad och breddad tillgång på lokal råvara för vidareförädling (användning av underutnyttjade bestånd, råvara från havsfisket, ökad vattenbruksproduktion) - Utökad samarbete mellan näringens aktörer och även andra sektorer - Innovativa tekniker och processer, ytterligare produktutveckling - Resurseffektivitet (energiåtervinning, användning av biprodukter) 	<p style="text-align: center;">HOT</p> <ul style="list-style-type: none"> - Internationell konkurrens - Importberoende - Allmän kostnadsökning - EU:s sanktionspolitik

2.5. SWOT-analys för unionsprioritering 6

Främja implementeringen av den integrerade havspolitikerna

Positiva faktorer	Negativa faktorer
<p style="text-align: center;">STYRKOR</p> <ul style="list-style-type: none"> - Marina näringar har stor ekonomisk betydelse 	<p style="text-align: center;">SVAGHETER</p> <ul style="list-style-type: none"> - Det finns kunskapsluckor avseende

<ul style="list-style-type: none"> - Lagstiftning och internationella avtal samt målet om en god ekologisk status förpliktigar alla sektorer - Behovet för skydd av miljö och arter är relativt välkänt - Bra internationellt samarbete 	<p>undervattensmiljön och dess biotoper</p> <ul style="list-style-type: none"> - En heltäckande övervakning för undervattensmiljöer och marina vatten saknas för åländska förhållanden - Alla utpekade Natura 2000-områden är inte inrättade, vilket innebär att de har ett otydligt lagskydd - I habitatdirektivet finns undervattensbiotoper nämnda, men inte i åländska Natura 2000-programmet - Ägarstrukturen i vattenområden försvårar skyddsarbetet - Naturvårdslagstiftningen är bristfällig
<p style="text-align: center;">MÖJLIGHETER</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kostnadseffektiva åtgärder och uppföljningar för att främja skydd och genomförande inklusive marin fysisk planering - Hitta sektorsövergripande synergieffekter samt identifiera och gallra bort överlappande eller överflödiga funktioner - Generell höjning av kunskapsnivån och viljan att skydda - Förbättring av Östersjöns tillstånd - Utökad internationellt samarbete 	<p style="text-align: center;">HOT</p> <ul style="list-style-type: none"> - Otillräcklig finansiering av de åtgärder som behövs - Ökad arbetsbelastning bl.a. nya frågor som bör övervakas och rapporteras - Hot som inte kan avväjas enbart genom att inrätta skyddsområden (övergödning, olje- och kemikalieolyckor, klimatförändringar, invasiva arter) - Ökning av ekonomisk verksamhet och konstruktioner i havsområdena

2.6. Sammanfattning av SWOT-analysen

Styrkor

Det yrkesmässiga fisket utgörs i stor utsträckning utgörs av ett småskaligt kust- och skärgårdsfiske, i första hand av icke-kvoterade arter och därför sätts ett stort fokus på en god lokal förvaltning av de kustnära bestånden med kontinuerlig uppföljning av beståndsstatus. Inom det småskaliga kustfisket används endast passiva fiskemetoder, t ex nät och ryssjor. Dessa metoder är skonsamma för den akvatiska miljön.

Ålands geografiska läge medför även potential för bedrivande av havsfiske. Således finns även ett fokus på förbättring av möjligheterna till storskalig landning från havsfisket. Fisket är en viktig skärgårdsnäring, i synnerhet som bisyssla för många personer. Inom näringen finns stor erfarenhet och goda yrkeskunskaper. I allt högre grad förädlar fiskarna idag sin fångst vilket skapar ett mervärde utan att näringsutövaren behöver utöka sin fiskeansträngning. För småskaliga kustfiskare finns tillgång till gemensamma förädlingsmöjligheter, vilket gör det enklare att börja med förädling och direktförsäljning av egen fångst.

Näringen är beroende av en fungerande logistik och transportförbindelser. Infrastrukturen för det småskaliga yrkesfisket upplevs som relativt god och yrkesfisket gynnas även av de försäljnings- och transportkanaler som upprätthålls av fiskodlingsföretagen. Tack vare

fiskodlingens produktion kan den åländska förädlingsindustrin förses med en jämnare tillgång av lokala råvaror. Närheten till större marknadscentra så som Stockholmsområdet och Sydvästra Finland ger goda avsättningsmöjligheter. Förädlingsföretagens lokaler håller hög standard och det tekniska kunnandet och tillgången på teknologi är hög.

Det åländska vattenbruket utgörs ännu uteslutande av kassodling i havet och med sin omgivande skärgård har Åland goda naturliga förutsättningar för denna odlingsform. Lokalt regelverk finns för att styra lokaliseringen av odlingsenheterna och gynna en sammanslagning av odlingsenheter till områden som har god vattenomsättning. Denna omstrukturering har resulterat i att fiskodlingens eutrofierande effekt i de inre känsliga kustområdena har minskat. I yttre områden är förhållandena för fisken gynnsammare, vilket ger en bättre tillväxt och ett effektivare foderutnyttjande. Dessutom har fiskhälsosituationen förbättrats och intressekonflikter minskats.

Beträffande vattenbruksnäringen har myndighet och näringsutövare ett bra samarbete och är även involverade i internationellt samarbete, vilket utgör en god grund för ett fortsatt arbete med att främja en hållbar fiskerinäring.

Det finns även ett bra internationellt samarbete rörande vattenmiljöfrågor, vilket är en förutsättning i synnerhet för möjligheten att förbättra situationen i våra yttre vattenområden. Det är en styrka att behovet för skydd av miljö och arter är relativt välkänt och accepterat.

Svagheter

Den övervägande största svagheten inom det småskaliga kustfisket är utsattheten för rovdjur, som säl och skarv. Möjligheterna för näringen att anpassa sig för att existera parallellt med dessa djur är begränsade. Sälkadorna är även ett problem för vattenbruket.

Nyrekryteringen av yrkesfiskare är mycket låg, vilket bl.a. beror på den låga lönsamheten i branschen men även den förhållandevis negativa offentlighetsbilden av näringen. Även inom fiskodlingsbranschen finns problem med nyrekrytering och produktionen har stagnerat, vilket är ett problem då företagen behöver producera tillräckliga volymer för att förbättra lönsamheten.

Merparten av den på Åland landade och odlade fisken säljs på den finländska marknaden. Detta medför att den lokala förädlingen och handeln i stor utsträckning baserar sin verksamhet på importerad råvara.

Närmarknaden är begränsad och Ålands småskalighet, insulära läge och den åländska skärgården gör att det är dyrt att upprätthålla infrastrukturen och det finns en sårbarhet i den lokala logistiken. Eftersom fiskeribranschen är så fragmenterad, är förutsättningarna olika för olika fiskare. Småskaligheten inom yrkesfisket har i viss mån resulterat i bristande företagsmässigt tänkande och långsiktig planering och vinstmarginalerna är små för företagen. Innovation beträffande fiskemetoder är begränsad och fiskare använder sig i stor utsträckning av traditionella metoder.

Det råder brist på information mellan förvaltning och fiskarkår som grundar sig på för lite dialog. Även inom näringen såväl som gentemot andra berörda parter förekommer det brist på samarbete och dialog. För främjandet av ett hållbart fiske är kommunikation och samsyn mellan förvaltning och näringsutövare viktigt. Beträffande de verksamma inom förädlings- och handelssektorn så försvåras kommunikationen p.g.a. avsaknaden av en takorganisation som företräder sektorns intressen.

Ägarstrukturen av de åländska vattnen medför att det kan vara svårt att få tillgång till vattenområden för att kunna bedriva yrkesverksamhet och intressekonflikter förekommer. I enlighet med åländsk lagstiftning ankommer det på vattenägare att se till vården av sina vatten. Det finns ett stort antal fiskelag men ingen gemensam förvaltning över större områden. Fiskelagen är relativt inaktiva och detta försvårar fiskevårdsinsatser då det inom fiskelagen kan vara svårt att få samsyn kring beslut om olika skyddsåtgärder. I många fall är det även svårt att med informationsinsatser nå de berörda, samtidigt som det saknas kunskapsunderlag för vissa fiskbestånd och även för undervattensmiljön.

Problemen med näringsämnesutsläppen från vattenbruket har inneburit att produktionen har stagnerat och det finns även administrativa flaskhalsar som försvårar näringens utveckling. Vattenbruket ger ett tillskott av näringsämnen till vattenmiljön genom fodrets kväve- och fosforinnehåll. Då foderfisken har sitt ursprung utanför Östersjön är vattenbruksproduktionen en källa till nettoinförsel av närsalter till Östersjön. Även om fiskodlingen med åländska mått mätt är en stor utsläppskälla av näringsämnen så är vattenbrukets flöde av näringsämnen ringa på Östersjönivå.

Vattenbruksproduktionen utgörs främst av produktion av regnbåge och fokuseringen på en enda art gör näringen sårbar bl.a. för marknadsförändringar och sjukdomsutbrott. Odlingsformen med öppna kassar i havet är ytterst känslig för omgivningsfaktorer, så som olika vädersituationer, sjukdomar och sälangrepp. Det förekommer årligen sjukdomsutbrott vid fiskodlingar och hos ansvariga myndigheter råder det viss brist på beredskap vid större sjukdomsutbrott.

Möjligheter

Genom förbättrade marknadsföringsinsatser och information till konsument kan efterfrågan på lokalt fångad och odlad fisk öka. Konsumtionsmönster ändras då fokus läggs på klimatsmarta, hälsosamma samt närproducerade alternativ och mat alltmer blir en upplevelse. Utökat samarbete mellan näringens aktörer och även andra sektorer kan medföra förbättringar av den lokala marknaden och även exportmarknaden. Välanpassade insatser för kunskapsutveckling inom fiskerinäringen kan också bidra till en ökad konkurrenskraft och förbättrad entreprenörsanda.

Genom fokus på förbättrade möjligheter till landning av fisk från havsfisket kan fler arbetstillfälle skapas och tillgången på lokal råvara kraftigt ökas. Det finns potential för en utökad och breddad tillgång på lokal råvara även genom användning av underutnyttjade lokala fiskbestånd för livsmedelsändamål, t ex braxen och mört. Användningen av arter som endast har en mycket begränsad eller ingen kommersiell användning, kan således bidra till att i utökad grad förse livsmedelsindustrin med råvara utan att i större omfattning öka fisketrycket på de arter som idag är av kommersiellt intresse. För att begränsa de problem som sälangrepp förorsakar det småskaliga yrkesfisket är en fortsatt utveckling av sälsäkra fiskeredskap viktigt. Denna utveckling kan ske parallellt med utvecklingen av selektiva redskap.

Då de vilda fiskbestånden globalt sett sviktar, ökar intresset för den odlade fisken som ett alternativ. Den snabba teknologikutvecklingen och nya former för vattenbruk med höga nivåer av miljö- och djurskydd öppnar för nya möjligheter för vattenbruket och ger förutsättningar för en utökad lokal primärproduktion. Detta kan möjliggöras t.ex. genom landbaserad recirkulationsteknik (RAS), offshore-odling, multitrofisk odling, nya innovationer och förvaltningsmetoder för den traditionella kassodlingen. I detta sammanhang behövs en förbättrad planering av de vattenområden som nyttjas av vattenbruket, vilket kan medföra ett mer optimalt nyttjande av vattnen både lokalt, regionalt och på Östersjönivå.

Det finns en potential till mervärde genom ökad förädling samt utveckling av nischlivsmedel. Restprodukter kan tas tillvara för framställning av bioenergi, vilket kan utgöra en biprodukt vid sidan av den egentliga verksamheten eller användas för det egna energibehovet och således minskar näringens behov av fossila bränslen.

På grund av Ålands småskalighet och begränsade möjligheter till tillämpad forskning relaterad till fiskerinäringen bör större fokus sättas på internationellt samarbete. Det internationella samarbetet, särskilt i Östersjöregionen, ger möjlighet till diskussion kring gemensamma problemställningar och positivt samarbete kring åtgärder för att förbättra miljötillståndet i Östersjön.

Det finns i dagsläget färre aktiva inom ideellt arbete. Ett utökat aktivt engagemang från lokalsamhället kan bidra till positiva insatser inom fiske- och miljövård i de privatägda vattnen, liksom bevarande av åländskt kulturarv anknutet till fiskarkulturen i skärgården. Detta kan ge en mer attraktiv närmiljö för ålänningarna och kan även främja turistnäringen, där fisketurismen har haft en stark utveckling de senaste åren.

Hot

EU:s gemensamma fiskeripolitik har delvis misslyckats med att lösa problemen med överfiske och integrering av miljömässig hållbarhet i fiskeripolitiken. Detta resulterar i negativ medial uppmärksamhet, vilket medför att konsumenter får en skeptisk inställning till fiskeriprodukter. Trots att dessa problem är mycket begränsade för det småskaliga kustfisket påverkas också det av den negativa publiciteten. Även den åländska fiskodlingen påverkas av en negativ allmän opinion.

Hotbilderna inom näringen innefattar bl.a. riskerna för att nuvarande svagheter inte kan åtgärdas utan istället förvärras, så som lönsamhetsproblem, skador förorsakade av säl, problem med nyrekrytering, ökande driftskostnader, vattenbrukets expansionsmöjligheter m.m. Detta resulterar i en bristande tillgång på lokal råvara.

Till följd av unionens sanktionspolitik har exportmöjligheterna österut kraftigt begränsats.

Den internationella konkurrensen är hård för fiskodlingsföretagen. Eftersom fiskodlingsföretag ofta är belägna i skärgården får infrastrukturella försämringar en direkt negativ inverkan på näringen, detta gäller även yrkesfisket.

Ökningen av ekonomisk verksamhet och konstruktioner i havsområdena är ett hot mot vattenmiljön. Yrkesfisket är beroende av livskraftiga fiskebestånd och hotas om bestånden försvagas vilket bl a sker genom en generell försämring av vattenmiljön, överfiske och utslagning av lekplatser genom mänsklig påverkan på den akvatiska miljön. Eftersom Östersjön är ett känsligt innanhav kan denna påverkan få stora effekter.

Om problemen med utsläpp av näringsämnen från kassodlingen av fisk inte kan lösas hotas näringens framtid eftersom nyetablering och expansion då i princip inte kommer att möjliggöras. Genom nyttjandet av kompenserande näringsreducerande åtgärder kan kanske möjligheter för expansion skapas. Detta kräver dock fortsatt forskning och utveckling bl a av foder och regelverk.

2.7. SWOT-analysens överensstämmelse med arbetet att uppnå en god miljöstatus genom implementering av ramdirektivet om en marin strategi

I enlighet med Ålands marina strategi är målet för förvaltningen av havet att:

- övergödningen i framtiden inte försämrar Östersjöns marina miljö och användningen av den
- skadliga ämnen inte leder till negativa konsekvenser för havets ekosystem och användningen av fisk som livsmedel
- skyddsnivån för Östersjöns alla arter är god och att deras överlevnad på lång sikt är säkerställd
- användningen av de marina naturresurserna är hållbar
- det säkerställs en hållbar balans mellan havsvård och marint bruk genom den fysiska planeringen av kust- och havsområden, vilken baseras på ekosystemansatsen.

Denna målsättning stämmer väl överens med de behov som har identifierats i de genomförda SWOT-analyserna.

För yrkesfisket är det en förutsättning att fiskbestånden är i gott ekologiskt tillstånd och en allmän försämring av Östersjöns vattenkvalitet utgör ett hot mot yrkesfisket. För kassodlingen i havet utgör eutrofieringen ett hot, en försämrad vattenmiljö inverkar negativt på möjligheten att odla fisk. Kassodling av fisk orsakar också en tillförsel av näringsämnen till havet, vilket hindrar näringens expansion och kan resultera i en lokal inverkan på vattenkvaliteten. Detta kan minimeras bl a genom optimal lokaliseringen genom fysisk planering samt fortsatt teknik och foderutveckling. De lokala effekterna av kassodlingen kontrolleras genom fiskodlingens miljökontrollprogram. En hållbar lokal primärproduktion ger möjligheter till god tillgång på råvara inom handel- och beredningssektorerna.

Enligt Ålands marina strategi ska alla populationer av kommersiellt nyttjade fiskar samt skaldjur och blötdjur hålla sig inom säkra biologiska gränser och uppvisa en ålders- och storleksfördelningen inom populationen som reflekterar ett bestånd i gott skick (deskriptor 3 ref. Ålands marina strategi). Vidare ska den eutrofiering som orsakas av människan, särskilt de skadliga verkningarna såsom utarmning av den biologiska mångfalden, försämring av ekosystemens tillstånd, skadliga ”algbloomningar” och syrebrist på havsbotten minimeras (deskriptor 5).

För att följa upp att utvecklingen går i rätt riktning behövs utgångsdata och kontinuerlig datainsamling om tillståndet i den marina miljön och om den biologiska mångfalden.

5. Behovsidentifiering

Utgående från nulägesbeskrivningen samt genomförda SWOT-analyser har de behov som programmet ska tillgodose identifierats. Erfarenheter och lärdomar från programperioden 2007-2013 har även beaktats.

5.1. Identifierade behov för varje unionsprioritering

Behovsidentifiering – Unionsprioritering 1 (Fiske)

Mot bakgrund av den åländska fiskerinäringens struktur finns behov av att förbättra möjligheterna till att bedriva ett småskaligt kustfiske. Det behövs även stödinsatser för att öka värdet på fångsten samt förbättra lönsamheten och konkurrenskraften inom fisket, t ex genom ökad förädling av den egna fångsten eller produktionen samt utökad användning av underutnyttjade fiskbestånd.

För att öka efterfrågan på den lokalt fångade fisken behövs utökade marknadsförings- och informationsinsatser, exempelvis genom hållbarhetscertifiering. Den lokala marknaden och även exportmarknaden kan stärkas genom ett ökat samarbete mellan näringens olika sektorer.

På grund av Ålands insulära läge, den åländska småskaligheten samt att fiskerinäringen i stor utsträckning bedrivs i skärgården är en fungerande infrastruktur en förutsättning för näringens existens, varför programmet behöver bidra till att upprätthålla den lokala logistiken. Utvecklingen inom havsfisket medför behov av landningsmöjligheter.

Starka bestånd är en förutsättning för yrkesfisket och därav finns behov av fortsatta satsningar inom fiske- och vattenvården. Eftersom den största svagheten för det småskaliga kustfisket är utsattheten för rovdjur, som säl och skarv är det avgörande med lösningar för att fisket ska kunna fortsätta parallellt med dessa djurs existens.

För det småskaliga kustfisket har det inom nuvarande programperiod åstadkommit positiva effekter genom kollektiva insatser, så som åtgärder för förbättrad infrastruktur och gemensamma förädlingsmöjligheter. Då erfarenheterna av kollektiva branschåtgärder är positiva finns ett behov av utökad fokus på denna typ av för branschen gemensamma åtgärder som kan skapa ett mervärde för många.

Eftersom forskningsmöjligheterna med koppling till fiskerinäringen är mycket begränsade kan de identifierade behoven även mötas genom ett utökad samarbete med riket rörande forskning och utveckling.

Behovsidentifiering – Unionsprioritering 2 (Vattenbruk)

Det finns en stark och växande global efterfrågan på odlad fisk, varför EU-kommissionen har uppmanat medlemsländerna att undanröja de hinder som finns för en hållbar utveckling av vattenbruket och att utarbeta strategier för hur detta ska kunna ske. Denna utveckling behöver vara förenlig med kraven på en god ekologisk status inom ramdirektivet för vatten och ramdirektivet om en marin strategi. De näringsämnesutsläpp som kassodlingen i havet förorsakar vattenmiljön omöjliggör en expansion av denna del av näringen på Åland och det finns ett behov av ny teknik och nya metoder för en hållbar utveckling av kassodlingen, liksom nya former av vattenbruk. Detta är också en förutsättning för en framtida hållbar och utökad produktion av fisk. Det finns även ett behov av förbättrad planering av vattenområden för att odla där förutsättningarna är bäst. Kunskapen från de miljökontrollprogram som fiskodlingsföretagen är förpliktade att upprätthålla behöver nyttjas på ett ändamålsenligt sätt.

Idag upplever vattenbruksföretagarna regelverken för vattenbruket som oförutsägbara och svårbegripliga varför det finns ett behov av att omarbete de regelverk som styr vattenbruket. Ur vattenbruksföretagarens perspektiv behövs långsiktighet, d.v.s. tillstånd som sträcker sig över tillräckligt lång tid samt möjligheter till förbättrad lönsamhet, genom bl a utökad produktion samt förädlings- och diversifieringsmöjligheter, i takt med att driftskostnaderna ständigt ökar.

Den inhemska konsumtionen av fisk ökar, men baseras alltmer på importerad råvara. Inom ramen för den åländska vattenbruksstrategin ligger den huvudsaliga utmaningen i att uppnå produktivitetsökning samtidigt som miljöpåverkan minskas.

Konsumenter ställer allt högre krav och det finns behov av korrekt och saklig information om näringen. Samarbetsinsatser, information och marknadsföring behövs för att förbättra allmänhetens bild av vattenbruket och främja den lokala marknaden liksom även exportmarknaden.

På Åland förekommer fisksjukdomen VHS, vilket i viss mån medför produktionsbortfall och exportsvårigheter. Myndigheter och näring behöver samarbeta och resurser avsättas för en utrotning av sjukdomen.

Behovsidentifiering – Unionsprioritering 3 (Fiskerikontroll och –övervakning)

De krav som genom EU-regelverk finns för fiskerikontroll har utökats de senaste åren och kontrollen behöver göras så effektiv som möjligt för att, med begränsade tillgängliga resurser, klara de krav som ställs. Datasystemen behöver kontinuerligt utvecklas och en stor del av rapporteringen från näringen ske elektroniskt. EU-revisorer har konstaterat att Ålands landskapsregering behöver ytterligare personella resurser för att klara det kontrollarbete som krävs, vilket ytterligare förstärks av utvecklingen inom havsfisket.

Till följd av att Åland har del i det riksomfattande datasystemet för fiskerikontroll är ett fortsatt gott samarbete med riksmyndigheterna en förutsättning för en framtida effektiv och ändamålsenlig fiskerikontroll.

Behovsidentifiering – Unionsprioritering 4 (Ökning av sysselsättningen och den territoriella sammanhållningen)

Det finns ett behov av kontinuerlig inflyttning till Åland och att de som kommer till Åland för att studera stannar efter avslutade studier. Eftersom möjligheterna till högre utbildning är begränsade till vissa områden finns även ett behov av att de som lämnar Åland för studier senare återvänder med sina nya kunskaper. Åland har en relativt låg arbetslöshet och det är viktigt att den yrkeskompetens som finns tillgänglig matchar arbetsmarknaden.

Fisketurismen har utvecklats starkt de senaste åren, vilket har inneburit en betydande förlängning av den annars korta högsäsongen sommartid. Det finns ett behov av att förbättra förutsättningarna för att bedriva företagande i koppling till fisketurism och upplevelser i det natursköna åländska skärgårdslandskapet. Vattenmiljön i Östersjön är av avgörande vikt för det åländska samhällets attraktionskraft. Det finns ett behov av insatser som förbättrar lokalsamhällets attraktionskraft, så som miljö- och kulturbevarande åtgärder, liksom tillgänglighet till vatten, vilket gynnar både lokalbefolkning, inflyttning och företagare.

Det ankommer på vattenägare att sköta vårderna av sina vatten och då ägarstrukturen är splittrad finns ett behov av ett utökat samarbete inom lokalsamhället för en optimal förvaltning av vattnen. Detta kan ge en möjlighet till ett mer mångsidigt nyttjande av vattnen

inklusive underutnyttjade fiskbestånd. Det har även identifierats att det finns potential för utveckling beträffande det samarbete som existerar mellan fiskerinäringens olika sektorer och andra aktörer i samhället.

Behovsidentifiering – Unionsprioritering 5 (Saluföring och beredning)

För beredningssektorn är tillgången på fiskråvara ett problem och den lokala råvarutillgången behöver tryggas i så stor utsträckning som möjligt.

Förbättrat samarbete och goda yrkeskunskaper genom värdekedjan behövs för att säkra produkternas kvalitet, hållbarhet och spårbarhet. Konsumenter efterfrågar allt mer förädlade produkter och inom sektorn behövs fortsatta möjligheter till produktutveckling.

Unionens sanktionspolitik påverkar exportmöjligheterna, vilket föranleder ett behov av att kunna hantera fisken på Åland. Havsfiskets utveckling och fångstens landning på Åland medför såväl nya utmaningar som möjligheter för förädlingsindustrin.

Behovsidentifiering – Unionsprioritering 6 (Integrerade havspolitikerna)

På Åland finns ett behov av bättre kunskap om förekomst, utbredning och skyddsbehov av de biotoper och arter som särskilt omnämns i habitatdirektivet och marina direktivet (92/43/EEG och 2009/147/EG), i synnerhet grunda vikar och sund (shallow inlets and bays) som torde vara de marina områden på Åland som har störst biologisk mångfald och högst ekonomiskt värde. Dessutom finns ett behov av att fylla igen kunskapsluckor vid redan etablerade skyddsområden för att få förbättrad underlag till förvaltning och skötsel av områdena. Vidare finns behov av att genomföra undersökningar av sådan kvalitativa deskriptorer, inom ramen för Ålands marina strategi, som hittills inte alls undersökts eller karterats på Åland. Vidare saknas mycket information om övriga deskriptorer, både geografiskt och temamässigt varför hittillsvarande undersökningar behöver kompletteras så att de blir heltäckande och sammanhängande.

5.2. Specifika behov gällande sysselsättning, miljö, begränsning av och anpassning till klimatförändringar samt främjande av innovation

Sysselsättning

Inom fiskerisektorn är arbetstillfällena beroende av fiskemöjligheterna och övrig utveckling inom sektorn. För det operativa programmet kan antal arbetsplatser i sig inte vara ett mål eftersom effektivisering av ett företags verksamhet och ökad lönsamhet i många fall innebär att samma ekonomiska resultat uppnås med en mindre arbetsansträngning. Endast lönsamma och konkurrenskraftiga företag kan erbjuda varaktiga arbetsplatser.

En fortsatt hållbar utveckling av vattenbruket kan ge flera nya arbetsmöjligheter. Om produktionen ökar resulterar det direkt i flera nya arbetsplatser. Ett ökat utbud av lokal råvara ger även kringeffekter inom andra sektorer så som beredning, handel och transport.

Handel och beredning är de sektorer inom fiskerinäringen som sysselsätter flest personer. Inom denna sektor finns ständigt behov av att kunna rekrytera personal med rätt förkunskaper.

I skärgården är arbetstillfällena få och varje arbetstillfälle är viktigt för skärgårdskommunernas framtid. Fiskerinäringen är förhållandevis viktig i skärgården och det behövs fortsatta insatser för att främja näringen i dessa områden.

Miljö

Utgångspunkten för en långsiktigt hållbar utveckling av fiskerinäringen är en samordning av närings- och miljöpolitiken.

De fiskbestånd som är föremål för yrkesfiske är till största delen i gott skick och bestånden förvaltas antingen genom EU:s gemensamma fiskeripolitik (de kvoterade arterna) eller genom lokala regelverk (icke-kvoterade, sötvattensarter). De fiskemetoder som används är skonsamma mot miljön. Sälen, som är skyddad enligt habitatdirektivet, utgör fortsättningsvis ett hot för yrkesfisket, liksom även skarven som skyddas enligt direktivet om bevarandet av vilda fåglar.

Sedan vattenbruksverksamhet inleddes på Åland har en positiv utveckling skett avseende teknik- och foderutveckling samt kunskap. Detta har medfört att den specifika belastningen av näringsämnen från vattenbruket har minskat kraftigt (se figur 1). Trots detta har utvecklingen av näringen stagnerat, avseende produktionsmängd, till följd av tillförseln av näringsämnen från verksamheten, som kan ge en lokal påverkan på vattenmiljön. Således behövs kontinuerlig satsning på en fortsatt utveckling för att minimera denna påverkan. För att möjliggöra en avsevärt utökad produktion behövs även satsning på nya former av vattenbruk, så som odling i recirkulationsanläggning. Odlad fisk är en resurseffektiv proteinkälla och är även den snabbast växande källan till animaliskt protein.

En utökad användning av underutnyttjade arter kan skapa ett mervärde utan utökad fiskeansträngning av de idag kommersiellt nyttjade arterna.

Klimat (bekämpning och anpassning)

Klimatförändringar inverkar på fiskbestånd och ekosystemstrukturer och för att kunna anpassa sig till dessa förändringar krävs bra dataunderlag och modeller med hjälp av vilka man kan förutse vad som kommer att ske. Det är inte ändamålsenligt att vidta särskilda åtgärder för bekämpning av klimatförändringar inom fiskerinäringen, dock är många åtgärder som hänför sig till en allmän utveckling av näringen även positiva avseende klimatpåverkan, så som åtgärder för energieffektivisering och användning av restprodukter för energiframställning.

En ökad tillgång på och konsumtion av lokal fiskråvara ger ett minskat importberoende och således minskade transporter med tillhörande utsläpp.

Odling av fisk i kassar i havet är klimatsmart produktionsform i förhållande till övrig livsmedelsproduktion. Klimatförändring i form av högre temperatur ökar risken för fisksjukdomar och det krävs höjd beredskap och kontroll för att hantera detta. Det finns ett behov av att utveckla nya odlingsarter som klarar högre temperatur. Längre ut till havs är vattentemperaturen lägre varför en möjlighet att odla längre ut i havet kan vara en lösning.

Användning av restprodukter från fiskerinäringen för energiframställning kan minska fiskerinäringens beroende av fossila bränslen.

Innovation

På Åland finns små möjligheter till forskning och utveckling i koppling till fiskerinäringen varför det finns ett behov av samarbete med riket och närregioner i dessa frågor. Det finns behov av samarbete mellan forskning, myndigheter och näring för nya innovationer.

Inom yrkesfisket är det en utmaning att med innovativa lösningar möjliggöra ett fortsatt kustfiske trots sälens existens.

Inom vattenbruket behövs innovativa lösningar på de problem som hämmar näringens utveckling och för att skapa nya utvecklingsmöjligheter. För att tillgodose det stora behovet av fiskråvara behövs även nya inriktningar inom vattenbruket, så som inom recirkulation-sodling, off-shore odling samt även nya arter.

För att handels- och beredningssektorn fortsättningsvis ska vara lönsamma och konkurrenskraftiga behövs fortsatta satsningar på produktutveckling liksom framgångsrika verksamhetsstrategier.

6. Beskrivning av strategin

6.1. Programmets övergripande mål och strategier

Genom en tydligare integrering av den ekologiska och den sociala dimensionen i fiskeripolitiken främjas en hållbar utveckling av fiskerinäringen och förutsättningarna för en långsiktigt livskraftig näring förbättras. Goda verksamhetsförutsättningar för fiskerinäringen bidrar till att arbetstillfällena och nödvändig samhällstruktur i glesbygd och skärgård tryggas och att livsmedelsindustrins stora behov av råvara tillgodoses. En god vattenmiljö är en förutsättning för fiskerinäringen, liksom även för andra näringar som nyttjar de åländska vattenområdena.

Den *övergripande målsättningen* för fiskeriprogrammet 2014-2020 är att den åländska fiskerinäringen ska vara livskraftig, ekonomiskt lönsam samt ekologiskt och socialt hållbar. De fiskbestånd och ekosystem som nyttjas av näringen ska skyddas och vårdas för att även i framtiden kunna tillhandahålla närproducerad råvara och livsmedel av hög kvalitet.

Strategin är att stöda insatser som förbättrar förutsättningarna för en hållbar, ökad primärproduktion och ett nytänkande genom hela värdekedjan. Detta görs genom insatser inriktade främst på lönsamhet, effektivisering, miljömässig hållbarhet, innovation samt social samverkan. Dessa insatser ska ge förutsättningar för ett långsiktigt konkurrenskraftigt företagande och ett mervärde på fiskeriprodukterna. Strategin är vidare att främja skyddet av den marina miljön och förbättra kunskapen om tillståndet i de akvatiska ekosystemen.

Således koncentreras satsningarna kring följande specifika målsättningar:

Fiske:

- Minskning av fiskets inverkan på havsmiljön, bland annat genom att oönskade fångster så långt möjligt undviks och minskas
- Skydd och återställande av den biologiska mångfalden i vattenmiljöer och de akvatiska ekosystemen
- Bättre konkurrenskraft och lönsamhet för företagen inom fisket, bland annat för det småskaliga kustfisket, och förbättring av säkerhets- och arbetsförhållanden
- Tillhandahållande av stöd för att stärka teknisk utveckling och innovation, inbegripet ökad energieffektivitet och kunskapsöverföring

Vattenbruk:

- Tillhandahållande av stöd till stärkt teknisk utveckling, innovation och kunskapsöverföring
- Stärkt konkurrenskraft och större lönsamhet för vattenbruket inbegripet förbättrad säkerhet och arbetsförhållanden, särskilt för små och medelstora företag

- Skydd och återställande av den biologiska mångfalden i vattenmiljöer samt förbättring av de ekosystem som är anslutna till vattenbruket samt främjande av ett resurseffektivt vattenbruk
- Främjande av ett vattenbruk som kan säkerställa en hög nivå av miljöskydd, främjande av djurhälsa och välbefinnande samt folkhälsan och allmän säkerhet
- Utveckling av yrkesutbildning, nya yrkeskunskaper och livslångt lärande

Sysselsättning och territoriell utveckling:

- Främjande av ekonomisk tillväxt, social delaktighet, skapande av sysselsättning och stöd till anställbarhet och arbetskraftsrörlighet i de kustsamhällen som är beroende av fiske och vattenbruk, inbegripet diversifiering av verksamheten inom fisket och till andra sektorer inom den marina ekonomin

Saluföring och beredning:

- En bättre organisation av marknaden för fiskeri- och vattenbruksprodukter
- Stimulering av investeringar inom berednings- och saluföringssektorerna

Fiskerikontroll och övervakning:

- Stöd till övervakning, kontroll och tillsyn förbättrad institutionell kapacitet och en effektiv offentlig förvaltning utan att den administrativa bördan därmed ökas

Havspolitik:

- Främja implementeringen av den integrerade havspolitik

Den främsta möjligheten att öka tillgången på lokal fiskråvara finns inom vattenbruket. Därför sätts ett fokus på nya former av vattenbruk med stor tillväxtpotential liksom en hållbar vidareutveckling av kassodlingen av fisk i havet, då Åland har naturliga förutsättningar för denna odlingsform och sektorn tillhandahåller viktiga arbetstillfällen, i synnerhet i skärgården. Utvecklingen av vattenbruket kommer att ske i samstämmighet med den åländska strategin för vattenbruk (2014-2020), vilken har färdigställts parallellt med detta operativa program. Vattenbruksstrategin har utarbetats i enlighet med kommissionens strategiska riktlinjer för en hållbar utveckling av vattenbruket utgående från fyra prioriterade områden; administrativa förfaranden, samordnad fysisk planering, konkurrenskraft samt lika konkurrensvillkor. Den största utmaningen inom vattenbruket ligger i att möjliggöra en produktivitetökning samtidigt som miljöpåverkan minskas. För detta stöds insatser för produktiva investeringar, minskad miljöpåverkan, resurs- och energieffektivitet samt innovativ teknik och förvaltning. För ett framtida konkurrenskraftigt vattenbruk måste de regelverk som styr näringens verksamhetsförutsättningar vara förutsägbara.

Strategin är vidare att förbättra förutsättningarna för ett yrkesmässigt fiske vilket idag främst bedrivs som en bisyssla och ofta som en del av det mångsyssleri som kännetecknar levernet i skärgården. Fokus sätts på att förbättra lönsamheten genom att öka värdet på fångsten bl a genom utökad vidareförädling, insatser för att förbättra den lokala marknaden, åtgärder för att minska negativa effekter av säl och skarv samt att bredda resursbasen genom utökad användning av underutnyttjade bestånd. Programmet strävar också till att förbättra möjligheter till storskalig landning och vidareförädling av havsfiskets fångster. Förutsättningarna för ett småskaligt kustfiske främjas även genom insatser för att upprätthålla en välfungerande infrastruktur. Problem med nyrekrytering och en ökande medelålder kan lösas genom att näringens lönsamhet, konkurrenskraft och image förbättras. Livskraftiga fiskbestånd är en förutsättning för yrkesfisket varför behovet av fortsatta insatser för fiske- och vattenvården tillgodoses genom olika åtgärder för förbättrad förvaltning av bestånden samt beståndsvårdande åtgärder, så som restaurering av lek- och uppväxtområden för att gynna den naturliga reproduktionen.

Konsumenternas efterfrågan på produkten är givetvis en grundläggande faktor för att kunna bedriva lönsam och konkurrenskraftig verksamhet. För att skapa en större efterfrågan på lokala fiskprodukter behövs marknadsförings- och informationsinsatser liksom samverkande insatser inom värdekedjan och även gentemot andra aktörer. Konsumenter blir alltmer medvetna och ställer krav i fråga om bl a miljöaspekter, hälsa, klimat och etik och det är en nödvändighet att näringen kan svara upp mot dessa krav.

Möjligheterna till forskning och utveckling med koppling till fiskerinäringen är begränsade på Åland. De pilotprojekt som har genomförts under tidigare programperioder har sällan gett resultat med varaktigt effekt. För ett mer målinriktat, strategiskt forsknings- och utvecklingsarbete kommer landskapet Åland att samarbeta med riket vid utveckling av riksomfattande innovationsprogram för fiskerinäringen och näringens miljöaspekter. På detta sätt kan projekt stödjas på ett mer målinriktat sätt och åländska myndigheter och företagare kan ges möjlighet att delta i och driva projekt som är av särskilt intresse för Åland, med stöd av kompetenta forskningsinstanser. Detta motiveras även av att näringens aktörer i stor utsträckning verkar inom samma marknad.

Den åländska småskaligheten kan nyttjas som en fördel för ett utökat lokalt samarbete samt för att främja social samverkan på olika plan; mellan fiskerinäringens olika sektorer, vattenägare, lokala föreningar och närregioner. Detta kan exempelvis utgöras av en samverkan mellan yrkesfiske, vattenbruk och förädling där yrkesfiskets fångster innebär ett upptag av näringsämnen, viss fångst kan sedan användas för framställning av fiskfoder till vattenbruket och på så sätt skapas ett näringsämneskretslopp. Behovet av förbättrad samverkan och social dialog ska även tillgodoses genom implementering av lokalt ledd utveckling, med möjlighet att stöda lokalsamhällets deltagande och engagemang i åtgärder av allmänt intresse (se nedan strategi för lokalt ledd utveckling).

6.2. Strategi för lokalt ledd utveckling

Lokalt ledd utveckling inom ramen för fiskerinäringens operativprogram inleddes år 2011 genom godkännande av en lokal kustaktionsgrupp som genomförare av metoden i enlighet med en lokal utvecklingsstrategi. Samma grupp har även varit genomförare av Leader-metoden inom ramen för Landsbygdsutvecklingsprogrammet under perioden 2007-2013.

Strategin för implementering av lokalt ledd utveckling är att effektivt ta tillvara på det lokala engagemanget som i hög grad är drivkraften till utveckling i landsbygden och skärgården. Lokalsamhället bör ges möjlighet att påverka sina livsförhållanden och främja den lokala utvecklingen genom verktyg för samarbeten på lokal nivå. Genom ett aktivt lokalt engagemang kan behovet av förbättrad samverkan mellan fiskerinäringens olika sektorer samt andra aktörer främjas. Särskilt fokus ligger på utvecklingen av företagande genom kollektiva insatser vars resultat kan nyttjas allmänt. En förbättrad samverkan och information kan medföra positiva effekter för den lokala produktionen av fisk och bidra till en starkare koppling i den lokala livsmedelskedjan från producent till konsument. Genom förbättrad samverkan kan även konflikter som uppstår till följd av motstridiga intressen undanröjas.

Möjligheten att stödja lokalsamhällets deltagande och engagemang i åtgärder av allmänt intresse så som bevarande av kulturarv och miljöförbättrande insatser medför att samhällets attraktionskraft ökar, vilket i sin tur kan innebära förbättrad konkurrenskraft för företagare som drar nytta av dessa värden, exempelvis inom turistsektorn. För värden av fiskevattnen är det avgörande att fiskelag och -samfälligheter aktiveras eftersom det är deras skyldighet att se till värden av de egna vattnen.

Åldersstrukturen inom yrkesfisket är hög varför det är en nödvändighet med nyrekrytering till branschen. De viktigaste faktorerna för detta är att näringen är lönsam och att näringens status förbättras. Genom informationsinsatser kan bilden av näringen bli bättre och konsumenter bli mer positivt inställda till den lokala primärproduktionen av fisk.

Ett omfattande husbehovsfiske har alltid pågått parallellt med det kommersiella fisket och gränserna dem emellan har varit flytande. Yrkesmässigt fiske bedrivs i stor utsträckning i skärgården, ofta som en del av det mångsyssleri som är kännetecknande för livet i skärgården. Välanpassade insatser för kunskapsutveckling kan främja det yrkesmässiga småskaliga kustfisket, vilket är en nödvändighet för att inte försämra förutsättningarna för en livskraftig skärgård.

Inom lokal ledd utveckling skall det även vara möjligt att stödja interregionala och transnationella samarbetsprojekt, med syfte att stimulera skapandet av nya nätverk. På detta sätt kan den lokalt ledda utvecklingen ta lärdom av och få nytta av positiva erfarenheter av lokalt ledd utveckling i andra regioner och länder.

6.3. Unionsprioriteringar/Specifika målsättningar och resultatindikatorer

I enlighet med EHFF-förordningen (artikel 109) samt Kommissionens delegerade förordning (EU) nr 1014/2014 om EHFF vad gäller innehåll i och konstruktion av ett gemensamt övervaknings- och utvärderingssystem ska resultatindikatorer anges för de berörda prioriteringarna.

De resultatindikatorer som bedöms som relevanta för Åland kan ses i Bilaga 2. Där framgår även huruvida indikatorn är en av EU förutbestämd indikator eller en specifik åländsk indikator. Dessutom finns målvärden för respektive indikator.

7. Programmets åtgärder

7.1. Finansieringsfördelningen per stödåtgärd

I Bilaga 3 ses de stödåtgärder som är aktuella för programgenomförandet på Åland. Ålands landskapsregering och Jord- och skogsbruksministeriet överenskommer om programmets finansieringsfördelningen. Fördelningen av programmedel mellan de olika åtgärderna är indikativ. Vissa åtgärder implementeras inte i initialskedet utan senare, vid behov.

7.2. Beskrivning av åtgärder som kan stödjas

Nedan beskrivs de olika åtgärderna som kan beviljas stöd. För att ge en bättre uppfattning om åtgärden beskrivs åtgärdens syfte, vad som stöds, målgrupp samt den maximala stödnivån. För större projekt bedöms stödnivån utifrån en bedömning rörande programmets totala finansieringsram och förutsättningarna för att med programgenomförandet uppnå uppställda mål. Ytterligare detaljer och villkor för åtgärderna finns i förordningen och närmare bestämmelser om principer för bl a stödberättigande fastställs separat.

UNIONSPRIORITERING 1 – Främjande av ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat fiske

Specifikt mål: Minskning av fiskets inverkan på havsmiljön, bland annat genom att oönskade fångster så långt möjligt undviks och minskas

Åtgärd: Artikel 38 – Begränsande av fiskets inverkan på havsmiljön och anpassning av fisket för att skydda arter

Syfte

Syftet med åtgärden är att stöda investeringar inom fisket för att minska fiskets inverkan på havsmiljön och garantera ett hållbart nyttjande av fiskade arter.

Beskrivning av åtgärden

Stöd kan bl a beviljas för

- utrustning som förbättrar fiskeredskapens storlek- och artselektivitet
- investeringar för att skydda redskap och fångster från däggdjur och fåglar
- utrustning som minskar fiskets fysiska och biologiska inverkan på ekosystemet och havsbotten
- investeringar ombord eller i utrustning som minskar andelen oönskad fångst och hanteringen av oönskad fångst

Målgrupp

Ägare av unionsfiskefartyg som har bedrivit fiske till havs under minst 60 dagar under de två kalenderår som föregår dagen för inlämnandet av ansökan. Även yrkesfiskare som äger de redskap som ska ersättas och som har arbetat ombord i minst 60 dagar under de två föregående kalenderåren. Även yrkesfiskarorganisationer kan beviljas stöd.

Stödnivå

Sökanden	Offentligt stöd
Yrkesfiskare	maximalt 40 %
Yrkesfiskare, småskaligt fiske	maximalt 50 %

Indikator

Antal projekt för bevarandeåtgärder, minskning av fiskets miljöpåverkan och anpassning till artskydd.

Åtgärd: Artikel 39 – Innovation kopplad till bevarandet av de marina biologiska resurserna

Åtgärden implementeras vid behov efter separat beslut av landskapsregeringen.

Syfte

Syftet med åtgärden är att stöda nya innovativa tekniker och processer för att minska fiskets inverkan på havsmiljön samt åtgärder för förbättrad förvaltning av de marina biologiska resurserna.

Beskrivning av åtgärden

Stöd kan beviljas för projekt med syfte att utveckla eller införa nya tekniska eller organisatoriska system inom fisket, bl a förbättrad fisketeknik, fiskeredskapens selektivitet eller för att möjliggöra samexistens med skyddade rovdjur. Åtgärden ska vara av allmänt intresse och allmänheten ska få tillgång till resultaten.

Målgrupp

Målgrupp är organisationer, sammanslutningar och företag inom fiskerisektorn samt offentliga instanser. Insatserna ska genomföras av eller i samarbete med ett godkänt vetenskapligt eller tekniskt organ som ska kontrollera insatsernas resultat.

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd	Privat andel
Offentliga instanser, övriga	maximalt 100 %	-

Indikator

Antal projekt inom innovation, rådgivningstjänster och partnerskap med forskare

Åtgärd: Artikel 40.1.a – Insamling av avfall från havet

Syfte

Syftet med åtgärden är att avlägsna avfall och förlorade fiskeredskap från haven.

Beskrivning av åtgärden

Stöd kan beviljas för insatser för insamling av avfall från havet, så som förlorade fiskeredskap och marint avfall. Insamlingen ska utföras av fiskare i första hand genom att de samlar in avfall i samband med sina fiskeresor. Stöd kan även ges för draggning efter spöknät.

Målgrupp

Yrkesfiskare och yrkesfiskarorganisationer kan beviljas stöd.

Stödnivå

Sökanden	Offentligt stöd
Samtliga sökanden	maximalt 100 %, beaktande artikel 95.3 i EHFF-förordningen

Indikator

Antal projekt för skydd och återställande av biologisk mångfald och ekosystem.

Specifikt mål: Skydd och återställande av den biologiska mångfalden i vattenmiljöer och de akvatiska ekosystemen

Åtgärd: Artikel 40.1.b-g – Skydd och återställande av den marina biologiska mångfalden och av ekosystemen – Stöd för bättre förvaltning och bevarande av skyddsområden och marina biologiska resurser

Syfte

Syftet med åtgärden är att främja en bättre förvaltning och bevarande av marina biologiska resurser samt skyddsområden.

Beskrivning av åtgärden

Stöd kan bl a beviljas för

- konstruktion, utplacering eller modernisering av fasta eller flyttbara anläggningar för att skydda och främja havets flora och fauna. Detta kan exempelvis röra sig om fiskvandningsleder.
- åtgärder för bättre förvaltning och bevarande av marina biologiska resurser
- åtgärder, där fiskare deltar, för att öka miljömedvetenheten rörande skydd och återställande av marin biologisk mångfald.

Målgrupp

Organisationer och sammanslutningar

Offentliga instanser

Stödnivå

Sökanden	Offentligt stöd
Offentliga organisationer	maximalt 100 %
Branschorganisation	maximalt 90 % beaktande artikel 95.3 i EHFF-förordningen

Indikator

Antal projekt för skydd och återställande av biologisk mångfald och ekosystem.

Specifikt mål: Bättre konkurrenskraft och lönsamhet för företagen inom fisket, bl a för det småskaliga kustfisket, och förbättring av säkerhets- och arbetsförhållanden

Åtgärd: Artikel 27 – Rådgivningstjänster

Åtgärden implementeras vid behov efter separat beslut av landskapsregeringen.

Syfte

Syftet med åtgärden är att förbättra yrkesfiskets allmänna prestanda och konkurrenskraft samt fiskares kunskap om miljöhållbarhet.

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden är ett stöd till yrkesfiskare (enligt definition i landskapsförordning) för professionell rådgivning om genomförbarheten av projekt, miljöhållbarhet samt affärs- och saluföringsstrategier.

De insatser som finansieras genom åtgärden ska tillhandahållas av vetenskapliga eller tekniska organ eller enheter som tillhandahåller ekonomisk rådgivning eller har nödvändig kompetens.

Målgrupp

Stödmottagare är yrkesfiskare, yrkesfiskarorganisationer.

Stödnivå

Sökanden	Offentligt stöd
Yrkesfiskare	maximalt 40 %
Yrkesfiskare, småskaligt fiske	maximalt 50 %
Branschorganisationer	maximalt 90 %, beaktande artikel 95.3 i EHFF-förordningen

Indikator

Antal projekt inom innovation, rådgivningstjänster och partnerskap med forskare.

Åtgärd: Artikel 30 – Diversifiering och nya former av inkomst

Syfte

Syftet är att främja entreprenörskap inom fisket genom att bidra till en diversifiering av fiskares inkomster.

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden är ett investeringsstöd till yrkesfiskare för diversifiering av inkomsten genom utveckling av kompletterande verksamheter, inbegripet investeringar ombord, sportfiske-turism, restauranger, fiskrelaterade miljöåtgärder och utbildningsinsatser rörande fiske.

Målgrupp

Målgruppen är yrkesfiskare som är ägare av ett unionsfartyg och har bedrivit fiske till havs under minst 60 dagar under de två kalenderår som föregår dagen då ansökan lämnas in.

Stödnivå

Sökanden	Offentligt stöd
Yrkesfiskare	maximalt 40 %
Yrkesfiskare, småskaligt fiske	maximalt 50 %

Indikator

Antal projekt som främjar humankapital och social dialog, diversifiering och nya inkomstkällor, nystartade företag för fiskare samt hälsa/säkerhet.

Övrigt

Sökanden ska lämna in en affärsplan om hur de vill utveckla sin nya verksamhet.

Åtgärd: Artikel 32 - Hälsa och säkerhet

Syfte

Syftet med åtgärden är att förbättra yrkesfiskares arbetsförhållanden avseende säkerhet, hälsa och hygien.

Beskrivning av åtgärden

Stöd kan beviljas för investeringar ombord eller i utrustning till yrkesfiskaren. En förutsättning är att investeringarna går utöver kraven i unionens lagstiftning. Under programperioden får stöd endast beviljas en gång per fiskefartyg för samma typ av investering samt endast en gång per person för samma typ av utrustning.

Målgrupp

Åtgärden är ett investeringsstöd till yrkesfiskare.

Stödnivå

Sökanden	Offentligt stöd
Yrkesfiskare	maximalt 40 %
Yrkesfiskare, småskaligt fiske	maximalt 50 %

Indikator

Antal projekt som främjar humankapital och social dialog, diversifiering och nya inkomstkällor, nystartade företag för fiskare samt hälsa/säkerhet

Åtgärd: Artikel 40.1.h. - System för kompensation av skada på fångst som förorsakats av skyddade däggdjur eller fåglar

Syfte

Syftet med åtgärden är att kompensera yrkesfisket för den skada på fångst som orsakats av säl och skarv.

Beskrivning av åtgärden

Kompensationen beräknas utgående från en av Europeiska kommissionen godkänd matematisk modell. Modellen beaktar yrkesfiskarens totala rapporterade fångst och vetenskapliga bedömningar rörande den skada som säl och skarv förorsakar yrkesfisket (se bilaga 4).

Målgrupp

Målgruppen är egentliga yrkesfiskare.

Stödnivå

- enligt modell (se bilaga 4)

Indikator

Skydd och återställande av biologisk mångfald och ekosystem.

Åtgärd: Artikel 42 – Mervärde och produktkvalitet

Syfte

Syftet med åtgärden är att skapa ett mervärde eller förbättra kvaliteten på den fisk som fångas.

Beskrivning av åtgärden

Stöd kan beviljas för investeringar som ger fiskprodukter ett mervärde, särskilt genom att yrkesfiskare själva står för beredning, saluföring och direktförsäljning av egen fångst. Stöd kan även ges för innovativa investeringar ombord, med syfte att höja fiskprodukternas kvalitet.

Målgrupp

Åtgärden är ett investeringsstöd till yrkesfiskare, branschorganisation eller sammanslutning.

Stödnivå

Sökanden	Offentligt stöd
Yrkesfiskare	maximalt 40 %
Yrkesfiskare, småskaligt fiske	maximalt 50 %
Övriga	maximalt 90 %, beaktande artikel 95.3 i EHFF förordningen

Indikator

Antal projekt för förädlingsvärde, bättre kvalitet, användning av oönskade fångster samt fiskehamnar och landningsplatser.

Åtgärd: Artikel 43.1. – Fiskehamnar, landningsplatser, auktionshallar och skyddshamnar

Syfte

Syftet med åtgärden är förbättra infrastrukturen i hamnar och landningsplatser.

Beskrivning av åtgärden

För att förbättra kvalitet, kontroll och spårbarhet för de produkter som landas, främja effektivare energiutnyttjande, bidra till miljöskydd samt förbättra säkerhet och arbetsförhållanden kan stöd beviljas för investeringar som syftar till att förbättra infrastrukturen i hamnar och landningsplatser.

Målgrupp

Åtgärden är ett stöd till organisationer, sammanslutningar och offentliga instanser.

Stödnivå

Sökanden	Offentligt stöd
Samtliga sökande	Maximalt 90 %, beaktande artikel 95.3 i EHFF förordningen

Indikator

Antal projekt för förädlingsvärde, bättre kvalitet, användning av oönskade fångster samt fiskehamnar och landningsplatser

Specifikt mål: Tillhandahållande av stöd för att stärka teknisk utveckling och innovation, inbegripet ökad energieffektivitet, och kunskapsöverföring

Åtgärd: Artikel 26 – Innovationer

Åtgärden implementeras vid behov efter separat beslut av landskapsregeringen.

Syfte

Syftet med åtgärden är att stimulera till innovation inom fisket så som utveckling av ny teknik, nya produkter och processer.

Beskrivning av åtgärden

Stöd kan beviljas för projekt med syfte att utveckla eller införa nya eller avsevärt förbättrade produkter, processer och tekniker samt nya förvaltnings- och organisationssystem inom fisket även på berednings- och saluföringsnivå. Resultaten av de insatser som finansieras genom åtgärden ska offentliggöras.

Målgrupp

Målgrupp är offentliga instanser samt även ett deltagande från organisationer, sammanslutningar eller företag inom fiskerisektorn. Insatserna ska genomföras av eller i samarbete med ett godkänt vetenskapligt eller tekniskt organ som ska kontrollera insatsernas resultat och allmänheten ska få tillgång till resultaten.

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd
Offentligrättsliga utvecklingsprojekt	maximalt 100 %

Indikator

Antal projekt som stöder innovation, rådgivningstjänster och partnerskap mellan forskare.

Åtgärd: Artikel 28 – Partnerskap mellan forskare och fiskare

Åtgärden implementeras vid behov efter separat beslut av landskapsregeringen.

Syfte

Syftet med åtgärden är att främja kunskapsutbyte mellan forskare och fiskare.

Beskrivning av åtgärden

Stöd kan beviljas för skapandet av nätverk eller sammanslutningar mellan oberoende vetenskapliga organ och fiskare och yrkesfiskarorganisationer samt verksamhet inom ramen för dessa samarbeten. Verksamheten kan omfatta datainsamling och -hantering, undersökningar, pilotprojekt och kunskapsspridning.

Målgrupp

Målgrupp är offentliga instanser med ett deltagande organisationer, sammanslutningar eller företag inom fiskerisektorn. Insatserna ska genomföras av eller i samarbete med ett godkänt vetenskapligt eller tekniskt organ som ska kontrollera insatsernas resultat och allmänheten ska få tillgång till resultaten.

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd
Offentligrättsliga utvecklingsprojekt	maximalt 100 %

Indikator

Antal projekt som stöder innovation, rådgivningstjänster och partnerskap mellan forskare

Åtgärd: Artikel 41.2.a. – Energieffektivitet och åtgärder för att lindra effekter av klimatförändringar – Stöd för motorbyte

Syfte

Syftet med åtgärden är att uppnå en förbättrad energieffektivitet inom den småskaliga fiskeflottan.

Beskrivning av åtgärden

Stöd kan beviljas för att ersätta eller modernisera huvud- eller hjälpmotor på fartyg med högst 12 meters längd, under förutsättning att den nya eller moderniserade motorn inte har större effekt i kW än den nuvarande motorn.

Målgrupp

Åtgärden är ett investeringsstöd till yrkesfiskare.

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd
Yrkesfiskare, småskaligt kustfiske	maximalt 50 %

Indikator

Antal projekt som stöder energieffektivitet och åtgärder för att lindra effekterna av klimatförändringar.

UNIONSPRIORITERING 2 – Främjande av ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat vattenbruk

Stöden ska vara förenliga med den åländska strategin för vattenbruket. Stöd beviljas inte för investeringar som genomförs för att följa normer i unionslagstiftning. Stöd kan beviljas fram till den dag då normerna blir obligatoriska för företagen.

Specifikt mål: Tillhandahållande av stöd för att stärka teknisk utveckling, innovation och kunskapsöverföring

Åtgärd: Artikel 47 – Innovation

Syfte

Syftet är att stimulera till utveckling av ny teknik, nya produkter och processer för en hållbar utveckling av vattenbruket.

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden stöder projekt för:

- utveckling av teknisk, vetenskaplig eller organisatorisk kunskap inom vattenbruket som särskilt minskar miljöpåverkan, minskar beroendet av fiskmjöl och olja (främjar foderutveckling), främjar ett hållbart resursutnyttjande, förbättrar djurs välbefinnande och underlättar nya hållbara produktionsmetoder.
- utveckla eller införa nya vattenbruksarter med god marknadspotential, nya eller förbättrade produkter och processer samt förvaltnings- och organisationssystem.
- undersöka innovativa produkters eller processers genomförbarhet.

Målgrupp

Målgrupp är offentliga instanser med ett deltagande även av organisationer, sammanslutningar eller företag inom fiskerisektorn. Insatserna ska genomföras av eller i samarbete med vetenskapligt eller tekniskt organ som ska kontrollera insatsernas resultat. Resultatet ska göras tillgängligt för allmänheten.

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd
Offentligrättsliga utvecklingsprojekt	maximalt 100 %

Indikator

Antal projekt som stöder innovation, rådgivning

Åtgärd: Artikel 49 – Rådgivningstjänster

Åtgärden implementeras vid behov efter separat beslut av landskapsregeringen.

Syfte

Syftet med åtgärden är att förbättra vattenbrukens allmänna prestanda och konkurrenskraft samt minska insatsernas negativa miljöpåverkan.

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden är ett stöd till vattenbruksföretag. Stöd kan ges för:

- införande och inköp av rådgivningstjänster inom vattenbruket av teknisk, vetenskaplig, juridisk, miljömässig eller ekonomisk art.

Målgrupp

Målgrupp är vattenbruksföretag eller nya entreprenörer som är på väg in i sektorn, i första hand mikro, små och medelstora företag.

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd
Vattenbruksföretag	maximalt 40 %

Indikator

Antal projekt som stöder innovation, rådgivning.

Specifikt mål: Stärkt konkurrenskraft och större lönsamhet för vattenbruket, inbegripet förbättrad säkerhet och förbättrade arbetsförhållanden, särskilt för små och medelstora företag

Åtgärd: Artikel 48.1.a-d, f-h. - Produktiva investeringar i vattenbruket

Syfte

Syftet med åtgärden är att förbättra lönsamheten, konkurrenskraften och arbetsförhållanden inom vattenbruket samt att öka energieffektiviteten och minska vattenbrukets negativa inverkan på havsmiljön.

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden är ett investeringsstöd till vattenbruksföretag. Stöd kan ges för:

- produktiva investeringar
- diversifiering av vattenbruksproduktionen och de arter som odlas
- modernisering av vattenbruksenheterna, inklusive förbättringar av arbets- och säkerhetsvillkor
- förbättringar och modernisering avseende djurens hälsa och välbefinnande, samt för att skydda odlingarna mot rovdjur
- investeringar för att höja vattenbruksprodukternas kvalitet eller höja värdet på dem
- diversifiering av vattenbruksföretagarnas inkomster genom utveckling av kompletterande verksamhet.

- att öka energieffektiviteten och främja övergången en övergång till förnybara energikällor
- investeringar för att minska den negativa inverkan på miljön och öka resurseffektiviteten
- investeringar som medför väsentligt förbättrad vattenanvändning och vattenkvalitet, särskilt genom minskning av mängden vatten, kemikalier, antibiotika eller andra mediciner som används, eller förbättring av kvaliteten på spillvatten, inbegripet genom användning av multirofiska vattenbrukssystem.
- främjande av slutna vattenbrukssystem där vattenanvändningen minimeras genom att man odlar i recirkulerande system

Målgrupp

Målgrupp är vattenbruksföretag eller nya entreprenörer som är på väg in i sektorn, i första hand mikro, små och medelstora företag. Nya entreprenörer ska lämna in en affärsplan och om investeringen överskrider 50 000 euro även en genomförbarhetsstudie samt en miljökonsekvensbedömning.

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd
Vattenbruksföretag	maximalt 40 %

Indikator

Antal projekt som stöder produktiva investeringar i vattenbruk.

Specifikt mål: Skydd och återställande av den biologiska mångfalden i vattenmiljöer samt förbättring av de ekosystem som är anslutna till vattenbruket samt främjande av ett resurseffektivt vattenbruk

Åtgärd: Artikel 51 - Förbättrad potential för vattenbruksanläggningar

Syfte

Syftet med åtgärden är att åstadkomma en optimal lokalisering av vattenbruksföretag.

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden är ett projektstöd. Stöd kan beviljas för:

- projekt med syfte att identifiera och kartlägga områden som är lämpliga för vattenbruk beaktande förfaranden för fysisk planering.

Målgrupp

Målgruppen är offentligrättsliga organisationer.

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd
Offentligrättsliga utvecklingsprojekt	maximalt 100 %

Indikator

Antal projekt som ökar vattenbruksanläggningarnas potential, och åtgärder för människors och djurs hälsa

Specifikt mål: Främjande av ett vattenbruk som kan säkerställa en hög nivå av miljöskydd, främjande av djurhälsa och välbefinnande samt folkhälsan och allmän säkerhet

Åtgärd: Artikel 56 – Åtgärder för djurs hälsa och välbefinnande

Syfte

Syftet med åtgärden är stödja en utrotning av sjukdomen VHS inom vattenbruket i enlighet med den utrotningsplan som har skickats till EU-kommissionen.

Beskrivning av åtgärden

Stöd kan beviljas för:

- Kostnader i enlighet med utrotningsplanen, exempelvis för provtagning, analys och eventuella investeringar under saneringsperioden.

Målgrupp

Målgruppen är offentligrättsliga och vetenskapliga organ eller vattenbruksföretag.

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd
Offentligrättsliga och vetenskapliga organ	maximalt 100 %
Vattenbruksföretag	maximalt 50 %

Indikator

Antal projekt som ökar vattenbruksanläggningarnas potential, och åtgärder för människors och djurs hälsa.

Specifikt mål: Utveckling av yrkesutbildning, nya yrkeskunskaper och livslångt lärande

Åtgärd: Artikel 50 – Främjande av humankapital och nätverksbyggande

Åtgärden implementeras vid behov efter separat beslut av landskapsregeringen.

Syfte

Syftet med åtgärden är att stöda ett livslångt lärande, kunskapsutbyte samt nätverksskapande och på så sätt främja ett mer konkurrenskraftigt och hållbart vattenbruk.

Beskrivning av åtgärden

Stöd kan beviljas för yrkesutbildning, kompetensutveckling och informationsinsatser för spridning av ny vetenskaplig och teknisk kunskap och innovativa metoder. Stöd kan även

beviljas för nätverksbyggande och utbyte av erfarenheter och bästa praxis mellan företag och yrkesorganisationer samt andra aktörer.

Målgrupp

Målgrupp för åtgärden är vattenbruksföretag, offentliga organ, organisationer, sammanslutningar och andra aktörer.

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd
Offentligrättsliga organ	maximalt 100 %
Vattenbruksföretag, andra aktörer	maximalt 50 %
Organisationer, sammanslutningar	maximalt 90 %, beaktande artikel 95.3 i EHFF-förordningen

Indikator

Antal projekt som främjar humankapital i vattenbruk i allmänhet och nya vattenbrukare.

UNIONSPRIORITERING 3 – Fiskerikontroll och -övervakning

Åtgärd: Artikel 76.2. – Kontroll och tillsyn

Syfte

Syftet med åtgärden är att stöda åtgärder inom fiskerikontroll och -övervakning med syfte att åstadkomma en korrekt tillämpning av bestämmelserna inom EU:s gemensamma fiskeripolitik.

Beskrivning av åtgärden

Stöd kan beviljas bl a för:

- Datorutrustning och program för positionsbestämning
- Utveckling av datasystem för fiskeriövervakning och kontroll
- System för spårbarhet genom livsmedelskedjan
- Driftskostnader som uppstår vid ökad kontroll av bestånd som omfattas av särskilda kontroll och inspektionsprogram (art. 95, (EG) nr 1224/2009))
- Program med koppling till genomförandet av en handlingsplan (enligt art. 102.4, (EG) nr 1224/2009) inklusive driftskostnader

Målgrupp

Målgrupp för åtgärden är i första hand ansvarig myndighet för fiskerikontroll samt yrkesfiskare men även andra berörda aktörer.

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd
Offentligrättsliga organ	maximalt 100 %
Yrkesfiskare	maximalt 50 %
Organisationer, sammanslutningar	maximalt 90 %, beaktande artikel 95.3 i EHFF- förordningen

UNIONSPRIORITERING 4 - Ökning av sysselsättningen och den territoriella sammanhållningen

Specifikt mål: Främjande av ekonomisk tillväxt, social delaktighet, skapande av sysselsättning och stöd till anställbarhet och arbetskraftsrörlighet i de kust- och inlandssamhållen som är beroende av fiske och vattenbruk, inbegripet diversifiering av verksamheten inom fisket och till andra sektorer inom den marina ekonomin

Åtgärd: Artikel 63 – Genomförande av lokalt ledd utveckling (inklusive driftskostnader)

Genomförandet av lokalt ledd utveckling finns beskrivet i Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) nr 508/2014, artikel 58-64 samt Europaparlamentets och Rådets förordning (EU) nr 1303/2013 om gemensamma bestämmelser, artikel 32-35.

Syfte

Syftet med åtgärden är att genom lokalt ledd utveckling främja en hållbar utveckling i fiske- och vattenbruksområden med hjälp av en lokal utvecklingsstrategi. Lokalt engagemang är i hög grad drivkraften till utveckling i landsbygd och skärgård och genom implementering av lokalt ledd utveckling kan detta engagemang tas tillvara. Lokala utvecklingsstrategier ska leda till att fiske- och vattenbrukssektorerna deltar maximalt i arbetet med att skapa en hållbar utveckling i dessa områden och att säkerställa att de lokala samhällena drar största möjliga nytta av de möjligheter som erbjuds.

Beskrivning av åtgärden

Stöd kan beviljas för:

- driftskostnader för lokala kustaktionsgrupper (KAG)
- genomförande av en lokalt ledd utvecklingsstrategi

Stöd för att genomföra lokala utvecklingsstrategier får beviljas för följande mål:

- Skapa mervärde, skapa arbetstillfällen, locka till sig ungdomar och främja innovation längs hela distributionskedjan för fiskeri- och vattenbruksprodukter
- Stödja diversifiering inom eller utanför kommersiellt fiske, livslångt lärande och skapande av arbetstillfällen i fiske- och vattenbruksområden

- Förbättra fiske och vattenbruksområdenas lokala miljövärden och bidra till att de kommer till optimal nytta, bland annat genom insatser för att bekämpa klimatförändringar
- Främja den sociala välfärden och kulturarvet området, inklusive fiske, vattenbruk och det maritima kulturarvet.
- Stärka fisksamhällenas roll i den lokala utvecklingen och förvaltningen av lokala fiskeriresurser.

Målgrupp

Målgruppen är lokala aktörer. Målgruppen är även lokala aktionsgrupper (för att genomföra den lokala utvecklingsstrategin).

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd	Privat andel
KAG, förberedande stöd, drift	maximalt 100 %	-
Samarbetsinsatser Projektstöd	Maximalt 80 %, beaktande art 95.3.b	

Indikator

Antal genomförda lokala utvecklingsstrategier

Antal genomförda projekt

Antal samarbetsinsatser

Övrigt

Stöd ges inte för kommersiell verksamhet.

Lämplighetskriterium för att välja fiskeområden

- Geografiska gränser, d.v.s. området är geografiskt ändamålsenligt
- Utmaningarna och behoven inom området är gemensamma
- Möjligheten att förbättra samarbetet mellan aktörerna inom området är goda

Kriterier vid val av lokala aktionsgrupper

- Gruppen ska bestå av företrädare för offentliga och privata lokala socioekonomiska intressegrupper där ingen grupp har mer än 49 % av rösterna
- Säkerställa betydande representation för fiskeri- och/eller vattenbrukssektorerna
- Gruppen har tillräckliga administrativa färdigheter för ett effektivt genomförande

Förvaltningsmyndigheten kan formulera ytterligare kriterier i samband med utannonseringen av uppdraget.

Beskrivning av kriterier för att välja lokala utvecklingsstrategier

Ytterligare kriterier för urvalet av lokalt ledda utvecklingsstrategier kommer att formuleras av förvaltningsmyndigheten vid utannonsering av uppdraget

- Detaljerade bestämmelser för innehållet i en lokal utvecklingsstrategi finns i artikel 33 EU nr 1303/2013 samt artikel 63.

Strategins ska innehålla följande:

- En beskrivning av hur strategin ska bidra till att uppfylla målen i programmet och de särskilda målen för lokala utvecklingsstrategier (se ovan, under beskrivning av åtgärden)
- Inom ramen för strategin ses Åland som en helhet, men med möjlighet att ta tillvara på de lokala variationerna i det åländska samhället.
- Beskrivning av området och befolkningen som omfattas av strategin
- En analys av områdets utvecklingsbehov och möjligheter
- En beskrivning av strategin och dess mål och en beskrivning av på vilket sätt strategin är integrerad och innovativ. En hierarki av mål, inklusive mätbara mål för utfall eller resultat. För resultaten kan målen uttryckas kvantitativt eller kvalitativt.
- En beskrivning av hur lokalsamhället varit delaktigt i utvecklingen av strategin.
- En handlingsplan som visar hur målen omsätts i åtgärder
- En beskrivning av förvaltnings- och övervakningsbestämmelserna för strategin som visar att gruppen har kapacitet att genomföra strategin, samt en beskrivning av de särskilda bestämmelserna om utvärdering.
- Strategins finansieringsplan, inklusive finansierade anslag även från andra fonder.
- Strategin fokuserar på insatser allmännyttiga insatser och insatser som indirekt gynnar utvecklandet och bevarandet av konkurrenskraft för mikro- och småföretagare.
- Strategin har ett miljöfokus
- Strategin främjar bevarande av kulturarvet, i synnerhet i koppling till fiskerinäringen.
- Strategin syftar till att på ett övergripande sätt främja utvecklingen av fiskerinäringen och att skapa ett mervärde i värdekedjan av fiskeriprodukter.
- Strategin beskriver nya sätt att samverka och hur olika aktörer ska aktiveras och inkluderas i arbetet med att genomföra lokalt ledd utveckling.

UNIONSPRIORITERING 5 – Främjande av saluföring och beredning

Specifikt mål: En bättre organisation av marknaderna för fiskeri- och vattenbruksprodukter

Åtgärd: Artikel 68 – Saluföringsåtgärder

Syfte

Syftet är att öka efterfrågan på fisk- och vattenbruksprodukter och således förbättra lönsamheten inom sektorn.

Beskrivning av åtgärden

Stöd kan beviljas bl a för:

- marknadsföring och certifiering
- att bidra till öppenhet och insyn i produktion och marknad samt marknadsundersökningar
- att bidra till spårbarhet för fiskeri- och vattenbruksprodukter
- saluföring av fiskeriprodukter direkt av fiskare som bedriver småskaligt kustfiske eller fiskar utan fartyg
- saluföring av underutnyttjade arter
- presentation och förpackning av produkter
- bidra till öppenhet och insyn i fråga om produktion och marknader och genomföra studier om unionens importberoende.

Insatserna får omfatta produktions-, berednings- och saluföringsverksamhet längs hela distributionskedjan.

Målgrupp

Målgruppen är beredningssektorn, vattenbruksföretag, yrkesfiskare samt organisationer och sammanslutningar.

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd
Företag	maximalt 40 %
Yrkesfiskare, småskaligt fiske	maximalt 50 %
Organisationer, sammanslutningar	maximalt 90 %, beaktande artikel 95.3 i EHFF-förordningen

Indikator

Antal saluföringsåtgärder

Specifikt mål: Stimulering av investeringar i berednings- och saluföringssektorerna

Åtgärd: Artikel 69 – Beredning av fiskeri- och vattenbruksprodukter

Syfte

Syftet med åtgärden är ett effektivt resursutnyttjande vid beredningen av fisk- och vattenbruksprodukter samt en lönsam och konkurrenskraftig beredningssektor.

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden stöder investeringar bl a för:

- energieffektivisering, minskad miljöpåverkan, samt avfallshantering
- förbättrar säkerhet, hygien, hälsa och arbetsförhållanden
- beredning av biprodukter från den huvudsakliga verksamheten
- beredning av ekologiska vattenbruksprodukter
- leder till nya eller förbättrade produkter, processer eller system för förvaltning och organisation.

Målgrupp

Målgruppen är primärproducenter och beredningssektorn.

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd
Företag	maximalt 40 %
Organisationer, sammanslutningar	maximalt 90 %, beaktande artikel 95.3 i EHFF-förordningen

Indikator

Antal förädlingsåtgärder

UNIONSPRIORITERING 6 – Främjande av den integrerade havspolitikens genomförande

Åtgärd: Artikel 80.1b – Främja skyddet av den marina miljön

Syfte

Syftet med åtgärden är att främja skyddet av den marina miljön, särskilt den biologiska mångfalden och marina skyddsområden (Natura2000).

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden stöder investeringar bl a för:

- skydd av den marina miljön, den biologiska mångfalden och marina skyddsområden som Natura 2000-områden.
- insatser för att genomföra fysisk planering av kust och hav

Målgrupp

Målgruppen är offentliga instanser

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd	Privat andel
Offentliga instanser	maximalt 100 %	100 %

Indikator

Antal projekt för skydd och förbättring av kunskapsbasen och havsmiljön

Åtgärd: Artikel 80.1c – Förbättra kunskaperna om tillståndet i den marina miljön

Syfte

Syftet med åtgärden är förbättra kunskaperna om tillståndet för den marina miljön.

Beskrivning av åtgärden

Åtgärden stöder investeringar som bl a:

- förbättrar kunskaperna om tillståndet i den marina miljön i syfte att upprätta övervakningsprogram och åtgärdsprogram enligt ramdirektivet om en marin strategi (2008/56/EG) i enlighet med skyldigheter i direktivet.

Målgrupp

Målgruppen är offentliga instanser.

Stödnivå

Sökande	Offentligt stöd	Privat andel
Offentliga instanser	maximalt 100 %	100 %

Indikator

Antal projekt för skydd och förbättring av kunskapsbasen och havsmiljön

7.3. Utfallsindikatorer

Utfallsindikator för varje åtgärd ses i bilaga 5. För varje utfallsindikator finns ett målvärde satt till år 2023. Beträffande resultatreserven så finns ingen separat resultatreserv för det åländska genomförandet av programmet.

8. Programmets bidrag till EU2020 strategin samt komplementaritet med andra fonder

I förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om gemensamma bestämmelser EU nr 1303/2013 identifieras *11 tematiska mål*[#] som tillsammans skall bidra till unionens Europa

---

[#]) Dessa elva tematiska mål är:

1. Att stärka forskning, teknisk utveckling och innovation.
2. Att öka tillgången till, användningen av och kvaliteten på informations- och

2020-strategi. Strategin bygger på tre övergripande prioriteringar som skall förstärka varandra: Smart tillväxt, Hållbar tillväxt och Tillväxt för alla. För att förbättra samordning och harmonisera genomförandet av EU-fonderna har gemensamma regelverk fastställts och EU-fonderna ska bidra till att målsättningarna i EU 2020-strategin nås genom fokusering kring de tematiska målen. Europeiska havs- och fiskerifonden (EHFF) ska även främja genomförandet av den nya gemensamma fiskeripolitiken och bidra till att lösa existerande problem så som dålig lönsamhet, stora ekonomiska stöd som inte bidrar till uppfyllelse av fiskeripolitikens mål, problem med nyrekrytering till näringen, otillräcklig utveckling av vattenbruket och bristande integrering av miljöfrågor. Europeiska havs- och fiskerifonden ska bidra till tematiskt mål 3, 4, 6 och 8.

Europeiska kommissionen har till Finland inklusive Åland kommunicerat ett positionspapper ur vilket framgår de prioriteringar som kommissionen anser att man bör fokusera på för programperioden 2014-2020. Det som särskilt rör fiskerinäringen är:

- främjandet av entreprenörskap,
- utveckling av nya affärsmodeller för SME-företag (nya eller förbättrade produkter, processer, teknologier och förvaltnings- och organisationssystem genom livsmedelskedjan),
- främjandet av energieffektivitet och miljövänlig produktion och distribution av förnyelsebara energikällor
- främjandet av ett hållbart fiske och vattenbruk

För Åland betonas särskilt behovet av att säkra en tillräcklig primärproduktion för att förse livsmedelsindustrin med råvara.

Den *övergripande målsättningen* för fiskeriprogrammet 2014-2020 är att den åländska fiskerinäringen ska vara livskraftig, ekonomiskt lönsam samt ekologiskt och socialt hållbar. De fiskbestånd och ekosystem som nyttjas av näringen ska skyddas och vårdas för att även i framtiden kunna tillhandahålla närproducerad råvara och livsmedel av hög kvalitet.

Denna målsättning överensstämmer väl med de övergripande målen i EU-2020 strategin om smart och hållbar tillväxt för alla och de tematiska mål som programmet ska koncentreras kring med huvudsakligt fokus på konkurrenskraften hos små och medelstora företag, miljöskydd, resurseffektivitet samt att stärka den sociala hållbarheten.

Komplementariet med övriga fonder

För samtliga fonder som implementeras på Åland omfattar programområdet hela Åland. För de fonder som ger stöd inom ramen för sammanhållningspolitiken är landskapsregeringens

---

kommunikationsteknik.

3. Att öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag, inom jordbruket (för EJFLU) samt inom fiske och vattenbruk (för EHFF).

4. Att stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi inom alla sektorer.

5. Att främja anpassning, riskförebyggande och riskhantering i samband med klimatförändringar.

6. Att skydda miljön och främja en hållbar användning av resurser.

7. Att främja hållbara transporter och få bort flaskhalsar i viktig nätinfrastuktur.

8. Att främja sysselsättning och arbetskraftens rörlighet.

9. Att främja social inkludering och bekämpa fattigdom.

10. Att investera i utbildning, färdigheter och livslångt lärande.

11. Att förbättra den institutionella kapacitet och effektiviteten hos den offentliga förvaltningen.

näringsavdelning ansvarig för förvaltningen. Samma förvaltningsmyndighet för samtliga fonder ger goda förutsättningar för ett harmoniserat genomförande. För optimal komplementaritet mellan dessa fonder har utarbetandet av programmen samordnats i större utsträckning än tidigare.

För fiskeriprogrammet och landsbygdsutvecklingsprogrammet har en gemensam arbetsgrupp ansvarat för underlaget för de delar som rör landsbygds- och kustutveckling och flertalet synergier finns inom programmen till dessa delar; ett starkt miljöfokus, bevarande av kulturarv, informationsinsatser och kunskapsutveckling.

Gemensamma nämnare finns inom samtliga program framförallt när det gäller kunskapsutveckling och stödande av mikroföretag för att få en mångsidigare näringsstruktur.

Inom fiskerifonden finns även insatser som syftar till kompetenshöjning, så som rådgivning. Dessa kan kompletteras genom socialfondsinsatser som uttryckligen består av större helheter i form av utbildningspaket. Även inom landsbygdsutvecklingsprogrammet finns inriktning på utbildningsinsatser.

Till följd av Ålands litenhet och begränsade möjligheter till forskning och utveckling inom fiskeri- och miljöområdet är det gränsöverskridande samarbetet av särskilt stor betydelse. Därav har ett deltagande i programmet Central Baltic och projekt som finansieras via programmet stor betydelse. I Central Baltic programmet för perioden 2014-2020 har de deltagande länderna avsatt ca 115 miljoner euro av EU-medel för territoriellt samarbete.

För de deltagande ländernas kustområden i Estland, Finland, Lettland, Sverige och för hela Åland finns gemensamma utmaningar i form av tillgänglighet till europeiska och utomeuropeiska marknader, arbetskraftens produktivitet, utveckling av entreprenörskap, dra nytta av det kunskapsintensiva näringslivet, reducera utsläpp av koldioxid samt näringsämnen och gifter i Östersjön, balansera intresset mellan att bevara och kommersiellt utveckla natur- och kultureresurser, hållbart nyttjande av marina resurser, kommunikationer inom regionen och förstärkning av småskaliga samhällen.

Ålands landskapsregering är en av parterna som godkänner Central Baltic programmet och andra enheter inom landskapsregeringen har tidigare deltagit som partner i flertalet olika projekt. Ett sådant deltagande är även förenligt med den åländska vattenbruksstrategin och det åländska vattenåtgärdsprogrammet, vilka båda betonar det gränsöverskridande arbetets betydelse för Åland.

9. Utvärderingsplan

Enligt artikel 56 i den för EU-fonderna gemensamma förordningen EU nr 1303/2013 ska en utvärderingsplan upprättas av förvaltningsmyndigheten för programmet. Alla utvärderingar som utförs ska granskas av övervakningskommittén och sändas till kommissionen. För programmets implementering och genomförande på Åland utarbetas ingen separat utvärderingsplan, men möjlighet finns att låta genomföra utvärderingar som är av särskilt intresse för Åland.

Målet med utvärderingsplanen är att under programperioden se till att korrekt information finns tillgänglig om situationen i programområdet och rådande förändringar samt bedöma hur implementeringen av programmet påverkar situationen. Om det bedöms ändamålsenligt kan förändringar i program och principer göras för att möta upp mot förändrade behov. Eftersom

utvecklingen av näringen inte enbart beror av finansieringsmöjligheterna genom EHF kommer utvärderingen att breddas till att omfatta fiskeripolitiken som helhet. Uppdraget att utföra kontinuerlig utvärdering kommer att upphandlas av extern kompetens. En styrgrupp för utvärderingen kommer att tillsättas och landskapsregeringen kommer att vara medlem i gruppen. Ansvariga myndigheter, fiskerinäringen och andra relevanta aktörer kommer att inkluderas i den kontinuerliga utvärderingen. En kvalitativ utvärdering av åtgärder inom ramen för programmet kommer att genomföras år 2017 och 2019.

Bilaga 1. Kontextindikatorer

Unionsprioritering 1.	Främjande av ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat fiske					
Indikatorer	År	Värde	Enhet	Källa	EU-ind.	Extra ind.
Fiskeflotta						
- antal fartyg	2013	293	stycken	Fiskefartygsreg.	X	
- kW	2013	12 892	kilowatt	Fiskefartygsreg.	X	
-BT	2013	1 186	bruttoton	Fiskefartygsreg.	X	
Volym fångst havsfiske	2013	4 075	ton	Fångstregistret		X
Värde fångst havsfiske	2013	1 313 000	€	ÅLR statistik		X
Volym fångst kustfiske	2013	341	ton	Fångstregistret		X
Värde fångst kustfiske	2013	837 000	€	ÅLR statistik		X
Antal fiskare, totalt	2013	277	stycken	Fiskarreg.		X
- eg.yrkesfiskare	2013	31	stycken	Fiskarreg.	X	
- binäringsfiskare	2013	26	stycken	Fiskarreg.		X
Antal fiskare, kvinnor	2013	25	stycken	Fiskarreg.		X
- eg.yrkesfiskare	2013	4	stycken	Fiskarreg.	X	
- binäringsfiskare	2013	2	stycken	Fiskarreg.		X
Fångst skadad av säl	2013	6 145	kg	Fångstregistret		X
Fångst skadad av skarv	2013	429	kg	Fångstregistret		X

Unionsprioritering 2.	Främjande av ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat vattenbruk					
Indikatorer	År	Värde	Enhet	Källa	EU-ind.	Extra ind.
Volym produktion	2013	5 124	ton	Vattenbruksreg.	X	
Värde produktion	2013	24 730	tusen euro	ÅLR statistik	X	
Nettovinst	2013	1 590	tusen euro	ÅLR statistik	X	
Volym , RAS system	2013	0	ton	Vattenbruksreg.	X	
Antal anställda, totalt	2013	75	stycken	ÅLR statistik	X	
Antal anställda, kvinnor	2013	14	stycken	ÅLR statistik	X	
Specifik belastning fosfor	2013	5,0	gram	ÅMHM		X
Specifik belastning kväve	2013	43,1	gram	ÅMHM		
Fisk skadad av säl	2013	129	ton	Vattenbruksreg.		X
Antal odlade arter	2013	3	stycken	Vattenbruksreg.		X

Unionsprioritering 4.	Ökning av sysselsättningen och den territoriella sammanhållningen					
Indikatorer	År	Värde	Enhet	Källa	EU-ind.	Extra ind.
Kustlinjens längd	2014	17 969	km		X	
Landyta (inkl. sjöar)	2014	1 551	km ²			X
Kustvattenyta	2014	7 578	km ²			X
Antal registrerade fiskare	2013	220	stycken	Fiskarregistret		X

Unionsprioritering 5.	Främjande av saluföring och beredning					
Indikatorer	År	Värde	Enhet	Källa	EU-ind.	Extra ind.
Årligt värde av omsättning av produktion som saluförs i EU	2013	52 900	tusen euro	ÅLR statistik	X	X
Mängd inköpt lokal råvara från yrkesfisket	2013	238	ton	ÅLR statistik		X
Värde inköpt lokal råvara från yrkesfisket	2013	714 000	euro	ÅLR statistik		X
Mängd inköpt lokal råvara från vattenbruket	2014	saknas	ton	ÅLR statistik		X
Värde inköpt lokal råvara från vattenbruket	2014	saknas	ton	ÅLR statistik		X
Mängd importerad råvara	2013	8 290	ton	ÅLR statistik		X
Värde importerad råvara	2013	32 221 000	euro	ÅLR statistik		X
Antal anställda	2013	51	stycken	ÅLR statistik		X
Antal anställda, kvinnor	2013	18	stycken	ÅLR statistik		X

Unionsprioritering 6.	Utveckling och implementering av den integrerade havspolitikerna					
Indikatorer	År	Värde	Enhet	Källa	EU-ind.	Extra ind.
Täckning av Natura 2000-områden som utsetts genom fågel- och livsmiljödirektiven	2014	saknas	km ²		X	
Täckning av andra geografiska skyddsåtgärder som utsetts enligt ramdirektivet om en marin strategi	2014	saknas	km ²		X	

Bilaga 2. Resultatindikatorer och målvärden

Unions- prioriter ing 1.	Främjande av ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat fiske	Delmål 2018	Målvärde 2023
	Resultatindikator		
	Förändring i produktionsvärdet (havsfisket)	1 986 000 euro (50 %)	4 000 000 euro (200 %)
	Förändring i produktionsvärdet (kustfisket)	1 012 000 euro (21 %)	1 205 000 euro (44 %)
	Förändring i produktionsvolymen (havsfisket)	9 244 ton (127 %)	15 500 ton (280 %)
	Förändring i produktionsvolymen (kustfisket)	375 ton (10 %)	409 ton (20 %)
	Förändring i lönsamhet (nettovinst)	7 %	15 %
	Skapad sysselsättning inom fiskerisektorn eller kompletterande verksamheter	3	5
	Bibehållen sysselsättning inom fiskerisektorn eller kompletterande verksamheter	15	25
	Förändring i ekonomiska försluter som säljar/skarv orsakar fångster och fiskeredskap	ska ej öka	ska ej öka
Unions- prioriter ing 2.	Främjande av ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat vattenbruk	Delmål värde 2018	Målvärde 2023
	Resultatindikator		
	Förändring av volym vattenbruksproduktion	20 %	40 %
	Förändring av vattenbruksproduktionens värde	25 %	50 %
	Förändring av lönsamheten (nettovinst)	5 %	10 %
	Förändring av produktionsvolymen vattenbruk som hållbarhetscertifierats	10 %	20 %
	Skapad sysselsättning	10	15
	Bibehållen sysselsättning	20	35
	Antal projekt för diversifiering av vattenbruket (nya arter, produktionsmetoder mm)	2	5
	Utvecklingen av den specifika belastningen från vattenbruket	-15 %	-20 %
	Utvecklingen av nettonäringsbelastningen	-2 %	-5 %

Unions- priorite- ring 4.	Ökning av sysselsättningen och den territoriella sammanhållningen	Delmål värde 2018	Målvärde 2023
	Reslutatindikator	Delmål värde 2018	Målvärde 2023
	Definieras senare i den lokala utvecklingsstrategin		
Unions- priorite- ring 5.	Främjande av saluföring och beredning	Delmål värde 2018	Målvärde 2023
	Reslutatindikator	Delmål värde 2018	Målvärde 2023
	Förändring av värdet i inköpt mängd från lokala kustfisket	864 000 euro (21 %)	1 030 000 euro (44 %)
	Förändring av volymen i den första försäljningen	262 ton (10%)	286 ton (20%)
	Förändring av volymen inköpt mängd från lokala kustfisket	kontext ind. saknas. Mål sätts senare	
Unions- priorite- ring 6.	Utveckling och implementering av den integrerade havspolitiken	Delmål värde 2018	Målvärde 2023
	Reslutatindikator	Delmål värde 2018	Målvärde 2023
	Förändring av täckning av Natura 2000-områden som utsetts genom fågel- och livsmiljödirektiven	från miljöbyrån	
	Förändring av täckning av andra geografiska skyddsåtgärder som utsetts enligt ramdirektivet om en marin strategi	från miljöbyrån	

Bilaga 3 Finansieringsfördelning per åtgärd och unionsprioritering

Unionsprioritet	Hållbar utveckling av fiskerinäringen	ALR (63,4 %)	EHFF (36,6 %)	Total offentlig finansiering	Totalt per prioritet
Främjande av ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat fiske	Fiske				
	Art 38 Begränsande av fiskets inverkan på havsmiljön och anpassning av fisket för att skydda arter	25 376	14 624	40 000	2 330 000
	Art 39 Innovation kopplad till bevarandet av de marina biologiska resurserna				
	Art 40.1 a) Insamling av avfall från havet, som förlorade fiskeredskap och marint avfall, utförd av fiskare	31 720	18 280	50 000	
	Art 40.1 b-g) Skydd och återställande av den marina biologiska mångfalden och av ekosystemen	19 032	10 968	30 000	
	Art 27 Rådgivningstjänster				
	Art 30 Diversifiering av nya former av inkomst	19 032	10 968	30 000	
	Art 32 Hälsa och säkerhet	25 376	14 624	40 000	
	Art 40.1 h) System för kompensation av skada på fångst orsakade av skyddade däggdjur eller fåglar	380 645	219 355	600 000	
	Art 42 Mervärde, produktkvalitet och användning av oönskade fångster	158 602	91 398	250 000	
	Art 43.1 Förbättring av infrastruktur i hamnar och landningsplatser	723 226	416 774	1 140 000	
	Art 26 Innovationer				
	Art 28 Partnerskap mellan forskare och fiskare				
	Art 41.2 Stöd för att ersätta eller modernisera motor	95 161	54 839	150 000	
Främjande av ett miljömässigt hållbart, resurseffektivt, innovativt, konkurrenskraftigt och kunskapsbaserat vattenbruk	Vattenbruk				
	Art 47 Innovationer	63 441	36 559	100 000	
	Art 49 Rådgivningstjänster				
	Art 48.1 Produktiva investeringar i vattenbruket	2 283 871	1 316 129	3 600 000	
	Art 51 Förbättrad potential för vattenbruksanläggningar	25 376	14 624	40 000	
	Art 56 Åtgärder för djurs hälsa och välbefinnande	222 043	127 957	350 000	
Öka sysselsättn. & sammanhållning	Leader				600 000
	Art 63 Genomförande av lokalt ledd utveckling och driftskostnader	380 645	219 355	600 000	
Främjande av saluföring och beredning	Saluföring och beredning				2 080 000
	Art 68 Saluföringsåtgärder	50 753	29 247	80 000	
	Art 69 Beredning av fiskeri- och vattenbruksprodukter	1 268 817	731 183	2 000 000	
Tekniskt stöd	Tekniskt stöd				200 000
	Art 78 Tekniskt stöd	126 882	73 118	200 000	
	TOTAL programbudget för fiskeridelen	5 900 000	3 400 000	9 300 000	

Forts Bilaga 3

Främja genomförande av gemensamma fiskeripolitiken	Kontroll och övervakning	ALR (10 %)	EHFF (90 %)	Total offentlig finansiering	
	Art 76 Kontroll och tillsyn	55 000	500 000	555 000	555 000
	TOTAL programbudget för övervakning och kontroll	55 000	500 000	555 000	
Främja genomförande av integrerade havspolitiken	Integrerade havspolitiken	ALR (25 %)	EHFF (75 %)	Total offentlig finansiering	
	Art 80.1 b) Främja skyddet av den marina miljön	65 000	190 000	255 000	
	Art 80.1 c) Förnättra kunskaperna om tillståndet i den marina miljön	65 000	190 000	255 000	510 000
	TOTAL programbudget för integrerade havspolitiken	130 000	380 000	510 000	
TOTAL programbudget för samtliga delar		6 085 000	4 280 000	10 365 000	

Bilaga 4. Modell för kompensation för säl- och skarvskador (Denna modell är identisk med den modell som tillämpas i riket och som har godkänts av Europeiska kommissionen)

Ersättningar som betalas ur det operativa programmet rör skador som har orsakats av säl och skarv. Då det administrativt är mycket besvärligt att bevisa skadorna från fall till fall baserar sig utbetalningen av ersättningarna på ett kalkylmässigt system. Systemet ska uppmuntra fiskarna till att hitta en lösning på problem som orsakas av sälar och skarvar och främja fiskets kontinuitet. Ersättningssystemet ska även vara rättvist och transparent och ha en lätt administration.

Social rättvisa förverkligas genom att man inriktar ersättningarna till fångstformerna inom småskaligt kustfiske för vilka sälarna orsakar avsevärd skada. Ersättningar betalas inte för trål- och notfiske. Storleken på ersättningen i förhållande till skadorna är dessutom större för fiskare med små eller medelstora inkomster eftersom fiskare med stora inkomster uppskattas ha bättre förutsättningar att anpassa sig till förhållandena med en större sälstam. Transparensen säkras genom att tillämpa bästa tillgängliga vetenskapliga information.

För att tillämpa dessa principer är det möjligt att betala ersättningar till registrerade kommersiella fiskare för sälskador. Naturresursinstitutet har uppskattat fångstskador av sälar utifrån uppgifterna för 2007–2013 och av skador av skarvar utifrån 2013 års uppgifter. Under referensperioden har värdet på skadorna av sälar i förhållande till värdet på kustfiskets fångst uppgått till 6,5 procent och skadorna av skarvar till 1 procent. En stor del av skadorna kan dock inte bevisas då sälarna i många fall bortför fångsten ur redskap. Förvaltningsmyndigheten har uppskattat att dessa skador är minst lika stora som de rapporterade skadorna och att en kompensation på 15 % inte leder till överkompensation.

Skadorna ersätts utifrån det kalkylerade värdet av fiskarens fångst. Myndigheterna i det operativa programmet fastställer en nedre gräns som fiskaren ska uppnå för att få ta del av ersättningssystemet. I beräkningen beaktas fångsten som fiskaren själv har fångat. Värdet på fångsten fastställs utifrån de regionala producentpriserna på fisk som Naturresursinstitutet för statistik över och de fångster som fiskaren rapporterat till myndigheterna inom utsatt tid. Värdet på trål- och notfiskefångst räknas inte med i värdet på fångsten. På det kalkylerade värdet av fiskarens fångst som uppfyller villkoren för ersättningssystemet betalas ett arvode på 15 % för att kompensera skadorna, dock högst 7 000 euro.

Naturresursinstitutet uppskattar årligen storleken av fångstskadorna som sälar och skarvar orsakat utifrån de anmälningar som fiskarna lämnar in. Om det sker stora förändringarna i den genomsnittliga skadenivån under en sjuårsperiod kan förvaltningsmyndigheten ändra ersättningsprocenten som tillämpas.

Fiskare kan få ersättning endast en gång för varje fiskeår och kan inte få separat ersättning till exempel som självständig yrkesutövare och dessutom som delägare i en fiskesammanslutning.

Övervakningen av ersättningssystemet utgår till största delen från fiskeövervakningen. Felaktig rapportering av fångsten i syfte att utnyttja stödsystemet leder till att ersättningen krävs tillbaka. Inom ramen för ersättningssystemet kontrolleras att den fångst som fiskaren som ansökt om stöd rapporterat och som utgör grunden för beräkningen av ersättningen motsvarar den rapporterade fångsten. Genom kontroller som utförs inom ramen för det operativa programmets övervakningssystem säkerställs att fiskare som fått ersättning har varit berättigade till stöd och att myndigheten som beviljar stödet har beräknat ersättningen rätt.

Bilaga 5. Utfallsindikatorer per åtgärd samt målvärden

Unionsprioritering 1	Åtgärder	Målvärde 2023
		(Antal projekt)
Antal projekt för bevarandeåtgärder, minskning av fiskets miljöpåverkan och anpassning till artskydd	Art 38	1
Antal projekt inom innovation, rådgivningstjänster och partnerskap med forskare	Art 39	1
	Art 27	2
	Art 26	1
	Art 28	1
Antal projekt för skydd och återställande av biologisk mångfald och ekosystem	Art 40.1.a	2
	Art 40.1b-g	2
	Art 40.1.h	7
Antal projekt som främjar humankapital och social dialog, diversifiering och nya inkomstkällor, nystartade företag för fiskare samt hälsa/säkerhet	Art 30	2
	Art 32	3
Antal projekt för förädlingsvärde, bättre kvalitet, användning av oönskade fångster samt fiskehamnar och landningsplatser	Art 42	7
	Art 43	3
Antal projekt som stöder energieffektivitet och åtgärder för att lindra effekterna av klimatförändringar	Art 41.2	10
Unionsprioritering 2		
Antal projekt som stöder innovation, rådgivning	Art 47	4

	Art 49	3
Antal projekt som stöder produktiva investeringar i vattenbruk	Art 48.1 a-d, f-h	20
	Art 48.1 k	3
	Art 48.1 e, i, j	7
Antal projekt som ökar vattenbruksanläggningarnas potential, och åtgärder för människors och djurs hälsa	Art 51	1
	Art 56	1
Antal projekt som främjar humankapital i vattenbruk i allmänhet och nya vattenbrukare	Art 50	2
Unionsprioritering 4		
Antal genomförda lokala utvecklingsstrategier	Art 63	1
Antal samarbetsinsatser	Art 63	anges i utvecklings- strategin
Antal genomförda projekt	Art 63	
Unionsprioritering 5		
Antal saluföringsåtgärder	Art 68	5
Antal förädlingsåtgärder	Art 69	5
Unionsprioritering 6		
Antal projekt för skydd och förbättring av kunskapsbasen och havsmiljön	Art 80.1 b	2
Antal projekt för skydd och förbättring av kunskapsbasen och	Art 80 1.c	2

havsmiljön		
TOTALT antal projekt		98